

Regionale probleemanalyse VSV Subregio Nijmegen

T. Eimers
E. Keppels

beroepsonderwijs
arbeidsmarkt

Regionale probleemanalyse VSV subregio Nijmegen

Ton Eimers
Erik Keppels

KBA Nijmegen

Juni 2012

© 2012 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

Deel 1 - Kwantitatieve analyse VSV-cijfers	1
1.1 VSV versus norm- en streefwaarden (RMC Arnhem/Nijmegen)	3
1.2 VSV-cijfers VO-scholen	6
1.3 VSV-cijfers mbo-instellingen	9
1.4 VSV-cijfers naar opleidingskenmerken	11
1.5 VSV-cijfers naar achtergrondkenmerken	19
1.6 Overgang VO-mbo: ongediplomeerde uitstroom en doorstroomuitval	22
1.6.1 Ongediplomeerde uitstroom vmbo	22
1.6.2 Ongediplomeerde uitstroom havo	23
1.6.3 Ongediplomeerde uitstroom vwo	24
1.6.4 Doorstroomuitval	24
1.7 Uitvalredenen & probleemprofielen in het mbo	26
1.7.1 Uitvalredenen	26
1.7.2 Probleemprofielen	27
1.8 Regionale witte vlekken VSV	29
2 Deel 2 - Analyse VSV-aanpak afgelopen periode	31
2.1 Inleiding	33
2.2 VSV-aanpak binnen ROC Nijmegen	34
2.3 Flex College	36
3 Deel 3 - Thema's en maatregelen	38
3.1 Inleiding	39
3.2 Doelgroepen VSV-aanpak	40
3.3 Thema's en doelgroepen	42
3.4 Maatregelen	44
Bijlage 1 – Uitvalredenen ROC Nijmegen in detail	51
Bijlage 2 – Werkdocument Werkgroep Samenhang	52

Deel 1

Kwantitatieve analyse VSV-cijfers

1.1 VSV versus norm- en streefwaarden (RMC Arnhem/Nijmegen)

Nieuwe prestatienormen

Het ministerie legt de instellingen in het vo en mbo in de nieuwe convenantperiode prestatienormen op voor het percentage nieuwe VSV-ers per jaar. In de vorige convenantperiode werden regio's nog afgerekend op de gerealiseerde reductie van het aantal nieuwe VSV-ers. De wijziging houdt in dat bij de prestatiebeoordeling nu meer recht gedaan aan krimpende en groeiende instellingen. De onderwijsinstelling ontvangt een prestatiesubsidie als aan de norm wordt voldaan.¹ Naast de prestatiesubsidie krijgt elke onderwijsinstelling die het VSV-convenant ondertekent een vast bedrag, dat bedoeld is om de VSV-aanpak binnen de eigen instelling in stand te houden.

Naast de normen formuleert het ministerie van OCW ook streefwaarden. Een streefwaarde geeft de ambitie weer die volgens het ministerie het uiteindelijke doel van het VSV-beleid bepaalt.

Het ministerie van OCW heeft *per onderwijstype/-niveau* normen en streefwaarden geformuleerd. Zo wordt recht gedaan aan de verschillen tussen sectoren en opleidingsniveaus en wordt een beter inzicht verkregen waar verbetering noodzakelijk is. In deze probleemanalyse wordt logischerwijs de door het ministerie gebruikte indeling aangehouden.

Verbeterde meetsystematiek brengt witte vlekken in beeld

Het ministerie werkt vanaf 2012-2013 met een vernieuwde meetsystematiek, waardoor een aantal groepen onterecht tellende VSV-ers ('witte vlekken') kunnen worden weggestreept uit de VSV-cijfers². Het ministerie heeft in een handreiking haar verwachtingen weergegeven over de daling van de percentages nieuwe VSV-ers als gevolg van de nieuwe meetsystematiek, c.q. het effect van de witte vlekken. De verwachte daling is in overzicht 1a gepresenteerd en tevens is hier de uitwerking van de daling op de huidige VSV-percentages uiteengezet. Omdat deze gegevens niet op subregio niveau beschikbaar zijn, is het voor de gehele RMC regio Arnhem/Nijmegen weergegeven.

1 Mbo-instellingen die niet aan de norm voldoen, komen *toch* in aanmerking voor prestatiesubsidie, mits een daling van minimaal 1%-punt is gerealiseerd (mbo-1 min. 2%-punt). Voor mbo-instellingen die wel aan de norm voldoen, maar in twee opeenvolgende jaren een stijgend VSV-percentage hebben, volgt *geen* prestatiesubsidie.

2 Het gaat om de volgende 'witte vlekken':

1. Jongeren die vanuit het regulier bekostigd onderwijs overstappen naar niet-bekostigd / particulier onderwijs;
2. Jongeren met vrijstelling leerplicht;
3. Jongeren met een mbo-1 diploma en een baan van minstens 12 uur hebben op de teldatum van 1 oktober;
4. Jongeren die op 1 oktober als VSV-er zijn geteld, maar in de daaropvolgende maanden oktober, november, december alsnog een startkwalificatie halen. Dit is een deel van de examendeelnemers die niet meer als VSV-er geteld wordt;
5. Jongeren die van het vmbo en mbo naar de politie school of defensieopleidingen gaan;
6. Eerstejaars nieuwkomers, dit zijn buitenlandse jongeren die hier worden opgevangen. Scholen spreken van ISK-leerlingen, anderstaligen, asielzoekers of vreemdelingen.

Overzicht 1a³ - Nieuwe VSV-ers (%) RMC Arnhem/Nijmegen schooljaar 2010-2011

	Vo onderbouw	Vmbo bovenbouw	Havo/vwo bovenbouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Oude meetsystematiek	0,7%	2,4%	0,8%	38,7%	15,8%	5,6%
Effect witte vlekken	-0,6%	-1,1%	-0,5%	-5,0%	-1,0%	-0,3%
Nieuwe meetsystematiek	0,1%	1,3%	0,3%	33,7%	14,8%	5,3%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem/Nijmegen (14)

Hoe verhouden de huidige VSV-percentages in Arnhem/Nijmegen zich met de prestatienormen en streefwaarden van het ministerie? In overzicht 1b is de vergelijking geplaatst. De cijfers op basis van de nieuwe meetsystematiek worden hierin overgenomen, aangezien de prestatienormen en streefwaarde zijn ontwikkeld met de nieuwe meetsystematiek in het achterhoofd.

Overzicht 1b – Nieuwe VSV-ers (%), normen en -streefwaarden

	VO onderbouw	Vmbo bovenbouw	Havo/vwo bovenbouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Nieuwe meetsystematiek						
Arnhem/Nijmegen '10-'11	0,1%	1,3%	0,3%	33,7%	14,8%	5,3%
Norm '12/'13	1,0%	4,0%	0,5%	32,5%	13,5%	4,25%
Norm '13/'14	1,0%	4,0%	0,5%	27,5%	11,5%	3,50%
Norm '14/'15	1,0%	4,0%	0,5%	22,5%	10,0%	2,75%
Streefwaarde '14/'15	0,2%	1,5%	0,1%	22,5%	10,0%	2,75%

Bron – Handreiking voor het maken van een regionale analyse 2012-2015 betreffende het voorkomen van VSV

Let op! In onderstaande analyses is het verwachte VSV-reducerende effect van de vernieuwde meetsystematiek - de witte vlekken - reeds meegenomen.

- In het voortgezet onderwijs worden alle normen gehaald. De onderbouw vo en de bovenbouw vmbo voldoet ook al aan de streefwaarde, de bovenbouw havo/vwo nog niet.
- In het mbo worden geen van de normen gehaald. De streefwaarden liggen nog heel ver uit het zicht. Op alle niveaus in het mbo is een forse inzet nodig om de normen te halen, zeker gezien het feit dat deze elk jaar strenger worden.

We vergelijken Arnhem/Nijmegen in overzicht 1c met de gemiddelde regio en met drie spiegelregio's (Utrecht, Zuidoost-Brabant en Twente).

3 VO onderbouw is inclusief 3^e brugjaar, havo/vwo bovenbouw vanaf 3^e leerjaar.

Overzicht 1c – Nieuwe VSV-ers (%) schooljaar 2010-2011

	VO onderbouw	Vmbo bovenbouw	Havo/vwo bovenbouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Nieuwe meetsystematiek						
Arnhem/Nijmegen	0,1%	1,3%	0,3%	33,7%	14,8%	5,3%
Utrecht	0,3%	2,5%	0,6%	38,2%	14,6%	6,4%
ZO-Brabant	0,1%	3,4%	0,4%	33,4%	13,5%	4,9%
Twente	0,6%	0,9%	0,0%	27,4%	10,9%	3,1%
Gemiddelde regio	0,3%	1,7%	0,3%	32,6%	13,3%	4,6%

Bron – Handreiking voor het maken van een regionale analyse 2012-2015 betreffende het voorkomen van VSV

In het voortgezet onderwijs presteert Arnhem/Nijmegen beter dan (vo onderbouw & vmbo bovenbouw) of gelijk aan (havo/vwo bovenbouw) de gemiddelde regio. In het middelbaar beroepsonderwijs presteert Arnhem/Nijmegen juist slechter dan de gemiddelde regio.

Ten opzichte van de spiegelregio Utrecht zijn de prestaties op bijna alle fronten beter. Ten opzichte van Zuidoost-Brabant en Twente zijn de prestaties in het mbo respectievelijk slechter en beduidend slechter. Voor het vo is het beeld wisselend, Zuidoost-Brabant doet het slechter in het vo, Twente doet het beter, met uitzondering van de onderbouw vo.

1.2 VSV-cijfers VO-scholen

Vanuit de RMC regio Arnhem/Nijmegen waren in 2010-2011 412 nieuwe VSV-ers afkomstig. 149 daarvan komen van VO-scholen met een vestiging in de subregio Nijmegen. In overzicht 2a is te zien van welke scholen deze 149 VSV-ers afkomstig zijn. Voor de volledigheid zijn ook de VO-scholen in de subregio Arnhem weergegeven.

Overzicht 2a – Leerlingen & nieuwe VSV-ers 2010-2011 per VO-school⁴

	2010-2011	
	Aantal leerlingen	Nieuwe VSV-ers
Canisius College	1.991	19
Citadel College	431	1
Dominicus	908	5
Helicon Opleidingen	376	7
Maaswaal College	1.834	6
Mondial College	1.658	19
Montessori College	1.791	20
Notre Dame Des Anges	539	6
Nijmeegse SGM Groenewoud	1.691	13
Pax Christi College	1.355	9
RK SGM Kandinsky College	2.105	20
SGM VO Vrije Schoolonderwijs	390	3
Stedelijk Gymnasium	1.163	6
Stedelijke SGM Nijmegen	1.213	15
Totaal RMC subregio Nijmegen*	17.445	149
Arentheem College	2.363	33
Candea College	2.435	18
Hendrik Pierson College	875	10
Liemers College	1.968	20
Lorentz Groep	2.277	42
Olympuscollege	1.360	11
Over Betuwe College	3.046	18
Reg. SGM Het Rhedens	1.470	17
SGM Vwo Dorenweerd College	994	7
Scholengroep Gelders Mozaiek	2.114	36
Stedelijk Gymnasium Arnhem	932	6
Totaal RMC subregio Arnhem	19.834	218
+ Pantarijn SGM	333	2
+ AOC Groenhorst College	287	8
+ Overige VO-scholen (< 150 leerlingen)	946	35
Totaal RMC Arnhem/Nijmegen	38.845	412

* Het betreft hier de VO-scholen met (hoofd)vestiging in subregio Nijmegen. De leerlingen zijn woonachtig in subregio Nijmegen of subregio Arnhem.

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem/Nijmegen (14)

⁴ Een VO-school is in de lijst opgenomen als deze minimaal 150 leerlingen heeft woonachtig in RMC Arnhem/Nijmegen.

In absolute aantallen komen de meeste VSV-ers in 2010-2011 van het Kandinsky College (20), Montessori College (20), Canisius College (19), Mondial College (19), Stedelijk SGM Nijmegen (15) en Nijmeegse SGM Groenewoud (13).

Ten behoeve van de prestatiesubsidies onderscheidt het ministerie in het vo drie onderwijstypen. Daarom zijn de VSV-cijfers per VO-school in overzicht 2b weergegeven per onderwijstype weergegeven. Aansluitend in hetzelfde overzicht zijn de normen en streefwaarden geplaatst. De cijfers per VO-school zijn exclusief het verwachte effect van de witte vlekken, de normen en streefwaarden inclusief dat effect.

Overzicht 2b – Nieuwe VSV-ers per VO-school naar onderwijstype, 2010-2011

	Nieuwe VSV-ers 2010-2011					
	Vo onderbouw		Vmbo bovenbouw*		Havo/vwo bovenbouw	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)
Exclusief witte vlekken						
Canisius College	12	1,6%	3	0,8%	4	0,5%
Citadel College	1	0,4%	0	0,0%	0	0,0%
Dominicus	0	0,0%	-	-	5	0,9%
Helicon Opleidingen	1	0,6%	6	3,0%	-	-
Maaswaal College	0	0,0%	5	1,3%	1	0,2%
Mondial College	2	0,3%	14	3,0%	3	0,5%
Montessori College	2	0,3%	15	2,6%	3	0,7%
Nijmeegse SGM Groenewoud	1	0,2%	2	1,4%	10	1,1%
Notre Dame Des Anges	1	0,5%	-	-	5	1,5%
Pax Christi College	1	0,2%	6	1,6%	2	0,5%
RK SGM Kandinsky College	6	0,7%	12	2,2%	2	0,3%
SGM VO Vrije Schoolonderwijs	0	0,0%	2	2,4%	1	0,6%
Stedelijk Gymnasium	0	0,0%	-	-	6	0,8%
Stedelijke SGM Nijmegen	2	0,5%	6	3,7%	7	1,1%
Inclusief witte vlekken						
Norm '12/'13		1,0%		4,0%		0,5%
Norm '13/'14		1,0%		4,0%		0,5%
Norm '14/'15		1,0%		4,0%		0,5%
Streefwaarde '14/'15		0,2%		1,5%		0,1%

* Het betreft hier de VO-scholen met (hoofd)vestiging in subregio Nijmegen. De leerlingen zijn woonachtig in subregio Nijmegen of subregio Arnhem.

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem/Nijmegen (14)

Onderbouw VO

Alle VO-scholen voldoen in 2010-2011 aan de norm, rekening houdend met het verwachte effect van de witte vlekken (minus 0,6%-punt).

Bovenbouw vmbo

Alle VO-scholen voldoen aan de door het ministerie gestelde norm, ook zonder inbegrip van de witte vlekken. De meeste scholen voldoen nog niet aan de streefwaarde.

Bovenbouw havo / vwo

In het VO zijn de VSV-prestaties het minst goed in de bovenbouw havo/vwo. Zeven van de dertien scholen voldoen op dit moment niet aan de norm. Echter, met inbegrip van het verwachte effect van de witte vlekken (minus 0,5%-punt) gaat het nog maar om drie VO-scholen. Dit zijn Notre Dame Des Anges, Nijmeegse SGM Groenewoud en Stedelijke SGM Nijmegen.

1.3 VSV-cijfers mbo-instellingen

In het schooljaar 2010-2011 zijn uit de RMC regio Arnhem/Nijmegen 1.386 nieuwe VSV-ers afkomstig, zie overzicht 3a. Daarvan komen er 479 van de twee mbo-instellingen met vestigingen in de subregio Nijmegen (Helicon Opleidingen en ROC Nijmegen).

In overzicht 3a zijn ook voor de mbo-instellingen gevestigd in de subregio Arnhem en buiten RMC Arnhem/Nijmegen het aantal deelnemers en nieuwe VSV-ers - woonachtig in RMC regio Arnhem/Nijmegen - weergegeven.

Overzicht 3a – Deelnemers & nieuwe VSV-ers 2010-2011 per mbo-instelling⁵

	2010-2011	
	Aantal mbo-deelnemers	Nieuwe VSV-ers
Helicon Opleidingen **	710	42
ROC Nijmegen	4.612	437
Totaal RMC subregio Nijmegen*	5.322	479
Rijn IJssel	5.818	585
ROC A12	1.619	118
Totaal RMC subregio Arnhem	7.437	703
+ AOC Groenhorst College	217	21
+ AOC Oost	57	1
+ Grafisch Lyceum Utrecht	57	6
+ Nimeto SGM v Mbo Kmbo	32	1
+ ROC Aventus	289	28
+ ROC Amaranthis	48	3
+ ROC Deltion College	60	8
+ ROC Graafschap College	792	50
+ ROC Koning Willem I	318	16
+ ROC Midden Nederland	69	16
+ ROC Rivor	61	2
+ ROC Tilburg	25	4
+ ROC de Leijgraaf	184	11
+ SOMA College	27	1
+ SVO Opleidingen	32	5
+ Sint Lucas – de Eindhovense School	49	3
+ Overige mbo-instellingen (< 100 dlrs)	234	28
Totaal RMC Arnhem/Nijmegen	15.310	1.386

* Het betreft hier de mbo-instellingen met (hoofd)vestiging in subregio Nijmegen. De leerlingen zijn woonachtig in subregio Nijmegen of subregio Arnhem.

** Helicon Opleidingen heeft twee mbo-locaties in de regio, namelijk in Nijmegen en in Velp. Helicon Opleidingen is hier in zijn geheel bij de regio Nijmegen geteld.

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem/Nijmegen (14)

5 Een mbo-instelling is in de lijst opgenomen als deze minimaal 100 deelnemers heeft woonachtig in RMC Arnhem/Nijmegen.

De meeste nieuwe VSV-ers in de subregio komen van de grootste ROC, namelijk ROC Nijmegen (437). Van Helicon Opleidingen zijn nog eens 42 nieuwe VSV-ers afkomstig.

Voor ROC Nijmegen en Helicon Opleidingen is in overzicht 3b het aantal nieuwe VSV-ers verder uitgesplitst naar de drie niveaus die het ministerie onderscheidt in haar prestatienormen. Direct daaronder in overzicht 3b zijn de normen en streefwaarden geplaatst. De cijfers per mbo-instelling zijn exclusief het verwachte effect van de witte vlekken, de normen en streefwaarden inclusief dat effect.

Overzicht 3b – Nieuwe VSV-ers per mbo-instelling naar onderwijstype, 2010-2011

	Nieuwe VSV-ers 2010-2011					
	Mbo-1		Mbo-2		Mbo-3/4	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)
Exclusief witte vlekken						
Helicon Opleidingen	9	90,0%	12	11,3%	21	3,5%
ROC Nijmegen	58	36,0%	208	17,7%	171	5,2%
Inclusief witte vlekken						
Norm '12/'13		32,5%		13,5%		4,25%
Norm '13/'14		27,5%		11,5%		3,50%
Norm '14/'15		22,5%		10,0%		2,75%
Streefwaarde '14/'15		22,5%		10,0%		2,75%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem/Nijmegen (14)

Zoals in hoofdstuk 1.1 al was te zien, voldoet het mbo in RMC Arnhem/Nijmegen niet aan de normen en streefwaarden die het ministerie heeft gesteld. Naar mbo-instelling bekeken geldt dit inderdaad voor het ROC Nijmegen, maar niet voor het Helicon Opleidingen. Helicon voldoet al wel aan de norm voor mbo-2 en mbo-3/4, zelfs zonder het verwachte reducerende effect van de witte vlekken op de VSV-cijfers. De norm voor mbo-1 ligt voor Helicon ver weg⁶. ROC Nijmegen zit relatief het verst van de norm af op niveau 2 (17,7% vs. 13,5%). Op de hogere niveaus (3/4) is er een minder groot - maar nog altijd fors - gat te dichten (5,2% vs. 4,25%).

6 Op mbo-1 niveau is sprake van VSV wanneer, ook met een diploma op niveau 1, geen startkwalificatie is behaald. Voor de VSV-ers op niveau 1 in de VSV-cijfers is dus niet duidelijk of een diploma is behaald of niet. Van de niet VSV-ers is weer niet duidelijk of ze nog op dezelfde opleiding zitten of op een andere. Kortom, op dit moment is het succes van de mbo-1 opleiding niet goed te bepalen op basis van alleen de VSV-cijfers. Daarvoor is in ieder geval meer inzicht nodig in de plaatsen waar VSV-ers zich bevinden: nog steeds in de mbo-1 opleiding; doorgestroomd naar een mbo-2 of andere opleiding; op de arbeidsmarkt met een baan; op de arbeidsmarkt zonder baan. Vanaf 2012-2013 worden de VSV-ers uit mbo-1 met een baan van minstens 12 uur niet langer als nieuwe VSV-ers geteld. Daarbij zal onder meer de afschaffing van de drempelloze instroom in mbo-2 en de komst van de entreeopleidingen effect hebben op de inrichting en daarmee de instroom en aantal VSV-ers voor mbo-1.

1.4 VSV-cijfers naar opleidingskenmerken

De 1.798 nieuwe VSV-ers in RMC Arnhem/Nijmegen in het schooljaar 2010-2011 zijn in overzicht 4a uitgesplitst naar diverse onderwijstypen en -niveaus.⁷

Overzicht 4a – Nieuwe VSV-ers 2010-2011 per onderwijstypen/-niveau; RMC Arnhem / Nijmegen (cijfers zijn exclusief correctie voor mogelijke witte vlekken, zie h. 1.1)

	Aantal deelnemers	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
		(abs.)	(%)
VO Arnhem / Nijmegen	38.845	412	1,1%
• brug 1-2	13.725	80	0,6%
• lwoo 1-2	2.144	26	1,2%
• brug 3	256	1	0,4%
• lwoo 3-4_bb-lw	922	33	3,6%
• lwoo 3-4_kb-lw	615	12	2,0%
• lwoo 3-4_tl-gl	336	3	0,9%
• vmbo 3-4_bb-lw	411	22	5,4%
• vmbo 3-4_kb-lw	1.459	33	2,3%
• vmbo 3-4_tl-gl	3.650	68	1,9%
• havo 3-5	7.081	77	1,1%
• vwo 3-6	7.849	43	0,5%
• vm2 3-4_bb-lw	397	14	3,5%
MBO Arnhem / Nijmegen	15.310	1.386	9,1%
• BOL 1	419	153	36,5%
• BOL 2	2.441	365	15,0%
• BOL 3	3.776	259	6,9%
• BOL 4	6.499	323	5,0%
• BBL 1	80	40	50,0%
• BBL 2	1.086	193	17,8%
• BBL 3	781	39	5,0%
• BBL 4	228	14	6,1%
RMC Arnhem/Nijmegen totaal	54.155	1.798	3,3%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem / Nijmegen (14)

Verreweg de meeste nieuwe VSV-ers uit RMC Arnhem / Nijmegen zijn afkomstig uit het mbo, namelijk 1.386 of 77 procent van de 1.798. De grootste concentraties zijn de vinden in de BOL-2 (365), BOL-4 (323) en BOL-3 (259). Uit de BBL zijn in totaal 286 nieuwe VSV-ers afkomstig, voor het grootste deel van niveau 2 (193).

Het voortgezet onderwijs is in 2010-2011 goed voor 412 nieuwe VSV-ers.

- Onderbouw VO: huidig 0,7% (107), na correctie witte vlekken 0,1% (ca. 15)
- Bovenbouw vmbo: huidig 2,4% (185), na correctie witte vlekken 1,3% (ca. 100)
- Bovenbouw havo/vwo: huidig 0,8% (120), na correctie witte vlekken 0,3% (ca. 45)

⁷ De gegevens in overzicht 4a zijn momenteel niet beschikbaar op het niveau van de subregio Nijmegen.

De VSV in het voortgezet onderwijs levert geen bijzondere aandachtspunten op, met uitzondering van de VSV in de bovenbouw havo. Het huidige VSV-percentages bedraagt 1,1 procent. Na correctie voor de witte vlekken wordt dat waarschijnlijk 0,6 procent. De norm voor de bovenbouw havo is 0,5 procent en de streefwaarde 0,1 procent.

ROC Nijmegen

Omdat de meeste nieuwe VSV-ers uit het mbo komen en ROC Nijmegen met afstand de grootste mbo-instelling is in de subregio Nijmegen, is voor ROC Nijmegen ook de uitsplitsing van de VSV-cijfers naar onderwijstype in beeld gebracht (zie overzicht 4b).

*Overzicht 4b – Nieuwe VSV-ers 2010-2011 per onderwijstypen/-niveau; ROC Nijmegen**

	Aantal deelnemers	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
		(abs.)	(%)
• BOL 1	194	69	35,6%
• BOL 2	1.248	186	14,9%
• BOL 3	2.135	128	6,0%
• BOL 4	2.583	102	3,9%
• BBL 1	11	3	27,3%
• BBL 2	488	116	23,8%
• BBL 3	395	22	5,6%
• BBL 4	127	3	2,4%
ROC Nijmegen totaal	7.181	629	8,8%

* De cijfers bevatten alle deelnemers van de ROC en dus niet alleen degenen die in RMC Arnhem/Nijmegen wonen

Bron – www.aanvalopschooluitval.nl (VSV-cijfertabellen)

Het beeld voor ROC Nijmegen is overeenkomstig de gehele RMC regio Arnhem / Nijmegen. De meeste nieuwe VSV-ers komen van de BOL-2, BOL-3, BOL-4 en BBL-2. Met name het VSV-percentages voor de BBL-2 ligt relatief erg hoog.

Om een nog completer beeld te krijgen van de VSV naar opleidingskenmerken is voor ROC Nijmegen ook een uitsplitsing gemaakt naar sector, zie overzicht 4c.

*Overzicht 4c – Nieuwe VSV-ers 2010-2011 per sector; ROC Nijmegen**

	Aantal deelnemers	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
		(abs.)	(%)
• Economie	2.687	238	8,9%
• Techniek	1.636	175	10,7%
• Zorg en Welzijn	2.766	181	6,5%
• Combinatie **	92	35	38,0%
ROC Nijmegen totaal	7.181	629	8,8%

* De cijfers bevatten alle deelnemers van de ROC en dus niet alleen degenen die in RMC Arnhem/Nijmegen wonen

** De sector Combinatie bestaat geheel of voornamelijk uit de AKA (MBO 1)

Bron – www.aanvalopschooluitval.nl (VSV-cijfertabellen)

De sector Zorg en Welzijn heeft het laagste percentage VSV-ers, namelijk 6,5 procent. De sector Economie scoort met 8,9 procent slechter en Techniek met 10,7 procent het slechtst. In absolute aantallen komen de meeste nieuwe VSV-ers uit de Economie (238), gevolgd door Zorg en Welzijn (181) en Techniek (175).

De uitsplitsing naar sector geeft weinig aangrijpingspunten waar bij ROC Nijmegen het VSV zich precies concentreert. Daarom duiken we nog dieper in de cijfers en geven per niveau de opleidingen weer met de meeste VSV-ers (zie de overzichten 4d tot en met 4g).

Overzicht 4d – Top-5 opleidingen ROC Nijmegen (niv. 1) met meeste nieuwe VSV-ers

Crebo	Opleiding	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
90440	AKA8	35	49%
10888 / 93741	Assistent Mobiliteitsbranche	12	17%
90910	Aankomend verkoopmedewerker	9	13%
91420	Zorghulp	9	13%
93270	Assistent Toezicht & Veiligheid	4	6%
	Overig	3	4%
	Totaal	72	100%

Bron – DUO-gegevens

Arcering: het % VSV-ers in deze opleiding is hoog ($\geq 50\%$) t.o.v. het gemiddeld op niveau 1 (=35%).

Op niveau 1 komt circa de helft van de VSV-ers uit de AKA. Eerder is al aangegeven dat VSV op mbo-1 van speciale aard is (zie voetnoot in hoofdstuk 1.3). Elke deelnemer die de opleiding verlaat – gediplomeerd of ongediplomeerd – is immers een VSV-er, mits hij geen andere opleiding gaat volgen. De VSV-cijfers zijn dan ook lastig te interpreteren. Daarvoor is inzicht nodig in de doorstroom naar mbo-2 en succes op de arbeidsmarkt. De bovenstaande gegevens geven dit inzicht niet.

Overzicht 4e – Top-10 opleidingen ROC Nijmegen (niv. 2) met meeste nieuwe VSV-ers

Crebo	Opleiding	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
90541 / 94850	Particuliere beveiliging (Beveiligiger)	45	15%
92640	Helpende Zorg & Welzijn	37	12%
91830	Chauffeur goederenvervoer	24	8%
93751	Verkoper (Verkoper detailhandel)	23	8%
90255	Logistiek medewerker (Logistiek medewerker VTL)	15	5%
94271 / 94272	Installeren (Monteur elektronische / werktuigkundige installaties)	15	5%
93410	Autotechniek (Autotechnicus)	14	5%
94301	Metaalbewerken (Metaalbewerker)	12	4%
10508 / 91172 / 95120	Kapper (Junior kapper)	11	4%
90470 / 90471 / 90472	Administratief medewerker (Bedrijfsadministratief / secretariael)	11	4%
	Overig	95	31%
	Totaal	302	100%

Bron – DUO-gegevens

Arcering: het % VSV-ers in deze opleiding is hoog ($\geq 30\%$) t.o.v. het gemiddeld op niveau 1 (=17%).

8 14 van de 35 AKA's zijn uitvallers uit de maatregelen SAM, New Arts College en Driestroom.

Op mbo-niveau 2 komt circa 15 procent van de 302 VSV-ers van de opleiding Beveiliging, 12 procent van Helpende Zorg & Welzijn, 8 procent van Chauffeur goederenvervoer en 8 procent van Verkoper. Bij deze vier opleidingen zijn minstens 20 VSV-ers afkomstig. De top-10 wordt verder aangevuld met opleidingen die ieder minstens 10 VSV-ers hebben, zie overzicht 4e.

Overzicht 4f – Top-10 opleidingen ROC Nijmegen (niv. 3) met meeste nieuwe VSV-ers

Crebo	Opleiding	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
90383 / 90384	Verkoopspecialist (Detailhandel / Eerste verkoper)	24	16%
92620	Pedagogisch werk (Pedagogisch werker kinderopvang)	23	15%
91390	Sport en bewegen (Sport en bewegingsleider)	22	15%
10049 / 93200	Boekhoudkundig medewerker / Administrateur	20	13%
10044 / 90110 - 90112	Commercieel medewerker (Binnendienst KCHandel / ECABO)	14	9%
10427 / 93260 / 94830	Verzorgende / Verzorgende-IG	11	7%
10506 / 91190	Schoonheidsspecialist	10	7%
92650	Medewerker maatschappelijke zorg	6	4%
90230	Medewerker beheer ICT	4	3%
10496 - 10498 / 94232 / 94233	Brood en banket (allround brood- en banketbakker)	4	3%
	Overig	12	8%
	Totaal	150	100%

Bron – DUO-gegevens

Arcering: het % VSV-ers in deze opleiding is hoog ($\geq 10\%$) t.o.v. het gemiddeld op niveau 1 (=6%).

Meer dan 90 procent van de 150 VSV-ers op niveau 3 komen van de 10 opleidingen uit overzicht 4f. De top-4 is samen goed voor 89 VSV-ers, oftewel bijna 60 procent. Het betreft de opleidingen Verkoopspecialist, Pedagogisch werk, Sport en Bewegen, en Boekhoudkundig medewerker / Administrateur.

Overzicht 4g – Top-10 opleidingen ROC Nijmegen (niv. 4) met meeste nieuwe VSV-ers

Crebo	Opleiding	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
90400 / 90411 - 90414	Mediavormgever / Interactieve vormgeving KC GOC	13	12%
10426 / 93510	Verpleegkundige / MBO-Verpleegkundige	12	11%
92660 - 92662	Maatschappelijke zorg / Medewerker gehandicaptenzorg	10	10%
90430 - 90435 / 94890	Juridisch medewerker (Personeel en arbeid)	10	10%
90530 / 90531 / 90532	Medewerker marketing en communicatie	8	8%
93500	Onderwijsassistent	7	7%
91410	Tandartsassistent	6	6%
90500	Commercieel medewerker bank- en verzekeringswezen	5	5%
90303	Ondernemer horeca/bakkerij (Manager/ondernemer horeca)	4	4%
10130 / 10814 / 93872 / 94050 - 94052	Middenkaderfunctionaris bouw en infra	4	4%
	Overig	26	25%
	Totaal	105	100%

Bron – DUO-gegevens

Arcering: het % VSV-ers in deze opleiding is hoog ($\geq 8\%$) t.o.v. het gemiddeld op niveau 1 (=4%).

Op niveau 4 zijn er tal van opleidingen te vinden met één of enkele VSV-ers, er zijn weinig uitschieters met heel veel VSV-ers. De vier opleidingen met de meeste VSV-ers op niveau 4

zijn Mediavormgever (13), Verpleegkundige (12), Maatschappelijke zorg (10) en Juridisch medewerker (10).

Sommige opleidingen uit dezelfde branche zien we op meerdere niveaus terug in de ranglijsten met meeste VSV-ers. Bijvoorbeeld de opleidingen tot verkoper, zie de Aankomend verkoopmedewerker op mbo-1, Verkoper op mbo-2 en Verkoopsspecialist op mbo-3. Of de opleidingen in de zorg en welzijn met onder meer Zorghulp (mbo-1), Helpende zorg en welzijn (mbo-2), Verzorgende (mbo-3) en Verpleegkundige (mbo-4). Reden om de VSV-cijfers te bekijken op het niveau van de onderwijsteams van ROC Nijmegen, die grofweg zijn te vergelijken met het brancheniveau in het bedrijfsleven. We doen dat eerst voor de BBL en vervolgens voor de BOL.

VSV in de BBL naar onderwijsteam ROC Nijmegen

De door het ministerie geleverde cijfers per opleiding geven geen mogelijkheid om naar leerweg uit te splitsen. ROC Nijmegen heeft de cijfers zodanig bewerkt dat dit wel mogelijk is en dat ook zichtbaar wordt bij welk onderwijsteam de opleidingen ingedeeld zijn. De 149 nieuwe VSV-ers in de BBL blijken voornamelijk bij vijf van de dertig onderwijsteams vandaan te komen, zie overzicht 4h. Het gaat voornamelijk om niveau 2 opleidingen in de sector Techniek en Economie.

Overzicht 4h – Top-5 onderwijsteams ROC Nijmegen (BBL) met meeste nieuwe vsv-ers

Onderwijsteam	Nieuwe VSV-ers 2010-2011	
Mobiliteit & Logistiek	54	36%
Metaal, elektro en installatietechniek	26	17%
Bouw, infra en interieur	22	15%
Horeca, brood en banket	17	11%
Detailhandel	15	10%
Overig	15	10%
Totaal	149 ^a	100%

Bron – DUO-gegevens, bewerking ROC Nijmegen

- Bij Mobiliteit en Logistiek komen de VSV-ers van de opleidingen Chauffeur (24), Logistiek medewerker/teamleider (17) en Autotechniek (12).
- Bij het team Metaal, elektro en installatietechniek zijn twee opleidingen verantwoordelijk voor de meeste VSV-ers, namelijk Metaalbewerker (9) en Monteur werktuigkundige installaties (7).
- De Bouw, infra en interieur heeft drie opleidingen waar de meeste VSV-ers zijn te vinden, te weten Timmerman (8), Schilder (7) en Meubelmaker (5).
- In het onderwijsteam Horeca, brood en banket zijn de VSV-ers afkomstig uit de opleiding tot Brood- en banketbakker op niveau 1, 2 en 3 (8) en op niveau 2 de Kok (5) en Medewerker bediening/café-bar (4).
- Bij het onderwijsteam Detailhandel betreft het naast de verkoperopleidingen op niveau 2, ook die op niveau 1 en 3, samen goed voor alle 15 VSV-ers uit de BBL in het team Detailhandel.

⁹ Het aantal van 149 VSV-ers uit de administratie van ROC Nijmegen is om onduidelijke redenen iets hoger dan het officiële aantal van 144, zie overzicht 4b.

VSV in de BOL (niveau 2, 3, 4) naar onderwijsteam ROC Nijmegen

Bij ROC Nijmegen zijn de meeste van haar 629 nieuwe VSV-ers in 2010-2011 te vinden in de BOL op de niveaus 2 tot en met 4, namelijk 416 VSV-ers. Waar de VSV in de BBL in een vijftal onderwijsteams te lokaliseren is, is de VSV-spreiding over de onderwijsteams in de BOL veel diffuser. De 416 VSV-ers in de BOL-2/3/4 zijn afkomstig van 28 verschillende onderwijsteams, zie overzicht 4i. Er zijn geen echte uitschieters onder de onderwijsteams, er zijn 20 onderwijsteams met 10 tot 40 VSV-ers.

Per opleidingsniveau in de BOL bekeken wordt het beeld wel iets duidelijker. Dan blijkt dat de drie onderwijsteams met de meeste VSV-ers zich op niveau 2 bevinden: Sport, defensie en veiligheid (32), Zorghulp en Helpende Z&W (29) en Beveiliging en facilitaire dienstverlening (26). Het betreft primair twee opleidingen, namelijk de Helpende Zorg & Welzijn en Particuliere Beveiliging (zie overzicht 4e). Laatstgenoemde komt zowel voor bij het onderwijsteam Sport, defensie en veiligheid als bij Beveiliging en facilitaire dienstverlening.

Overzicht 4i – Top-5 onderwijsteams ROC Nijmegen (BOL) met meeste nieuwe vsv-ers

Onderwijsteam	BOL-2	BOL-3	BOL-4	Totaal
Detailhandel	14	17	6	37
Sport, defensie en veiligheid	32	4		36
Zorghulp en Helpende Z&W	29			29
Beveiliging en Facilitaire Die	26			26
Financiële Beroepen	12	13		25
Land van Maas en Waal	3	17	1	21
Sport en bewegen	1	19		20
Uiterlijke verzorging	8	10		18
Pedagogisch werk		14	2	16
ICT	8	4	3	15
Mobiliteit en logistiek	14		1	15
Bouw, infra en interieur	13		2	15
Juridisch			15	15
Toerisme en recreatie	5	10		15
Commerciële dienstverlening		8	5	13
Zorg en Welzijn	5	3	5	13
Horeca en Brood en Banket	3	3	5	11
Media Design			11	11
Metaal, elektro en instal.tech	11			11
Assistenten gezondheidszorg			11	11
Verpleging			9	9
Maatschappelijk zorg		1	7	8
Economie	3	3		6
Johan Cruijff College		1	4	5
Verzorging		5		5
Werktuigb,elektro,install.tech			4	4
Kunst en cultuur			2	2
Secretarieel		1		1
Totaal	187	133	93	413

Bron – DUO-gegevens, bewerking ROC Nijmegen

VSV in het mbo naar leerjaar

In overzicht 4j zijn de VSV-cijfers in het eerste verblijfsjaar opgenomen van de - voor de RMC subregio Nijmegen - relevante mbo-instellingen ROC Nijmegen en Helicon Opleidingen.¹⁰

Overzicht 4j – VSV in het eerste verblijfsjaar van het mbo

2010-2011 (voorlopige cijfers)	ROC Nijmegen	Helicon Opleidingen
Verblijfsjaar 1 mbo		
• Aantal deelnemers	2.014	1.286
• Nieuwe VDV-ers (abs.)	169	124
• Nieuwe VSV-ers (%)	8,4%	9,6%
Tot 18 jaar		
• Aantal deelnemers	1.009	632
• Nieuwe VSV-ers (abs.)	23	16
• Nieuwe VSV-ers (%)	2,3%	2,5%
18 jaar en ouder		
• Aantal deelnemers	1.005	654
• Nieuwe VSV-ers (abs.)	146	108
• Nieuwe VSV-ers (%)	14,5%	16,5%

* Leeftijd is gemeten op het eind van de meetperiode (1 okt. 2011).

** Cijfers hebben betrekking op alle deelnemers van de instellingen en niet alleen zij die wonen in RMC Arnhem/Nijmegen.

Het VSV-percentage in het eerste verblijfsjaar is hoog voor de groep van 18 jaar en ouder. Bij ROC Nijmegen valt 14,5 procent van de startende deelnemers uit in het eerste leerjaar, bij Helicon is dit 16,5 procent. Bij de deelnemers onder de 18 jaar valt ongeveer 2,5 procent uit in het eerste leerjaar.

Omdat de VSV-percentages vooral voor de groep 18 jaar en ouder zo hoog uitvallen, heeft het ministerie de VSV-cijfers voor de overige leerjaren alleen voor deze groep opgesteld. Overzicht 4k laat dit weer zien voor ROC Nijmegen en Helicon Opleidingen, afgezet tegen het landelijk gemiddelde.

Overzicht 4k – Percentage nieuwe VSV-ers (18jr. en ouder) naar leerjaar

2010-2011 (voorlopige cijfers)	Leerjaar 1	Leerjaar 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4
ROC Nijmegen	14,5%	11,7%	9,6%	6,1%
Gemiddelde alle ROC's	13,2%	10,7%	8,2%	6,1%
Helicon Opleidingen	16,5%	8,0%	5,7%	3,6%
Gemiddelde alle AOC's	13,9%	8,6%	6,3%	4,6%

* Dit overzicht heeft betrekking op deelnemers die op het eind van de meetperiode (1 okt. 2011) 18 jaar of ouder waren.

** Dit overzicht heeft betrekking op alle deelnemers van de betreffende instellingen en niet alleen die uit RMC Arnhem/Nijmegen.

¹⁰ Omdat alleen een beeld van de gehele instelling kan worden gegeven, bevat het overzicht alleen die instellingen waarvan een substantieel deel van haar deelnemers woonachtig is in RMC Arnhem/Nijmegen.

ROC Nijmegen heeft in de eerste drie verblijfsjaren een VSV-percentagte dat 1 à 1,5%-punt hoger ligt dan het landelijk gemiddelde van alle ROC's, in het vierde verblijfsjaar is dit gelijk aan dat gemiddelde. Verder zien we bij ROC Nijmegen dezelfde trend terug als landelijk het geval is: het VSV-percentagte neemt scherp af naarmate de deelnemers langer in de studie verblijven. Bij de AOC's is de trend van afnemende VSV-percentages in hogere verblijfsjaren nog veel sterker dan bij de ROC's. Helicon doet daar zelfs nog een schepje bovenop: het VSV-percentagte in het eerste verblijfsjaar is met 16,5 procent fors hoger dan de gemiddelde AOC (13,9%), terwijl dat in de tweede (8,0% vs. 8,6%), derde (5,7% vs. 6,3%) en vierde (3,6% vs. 4,6%) verblijfsjaar juist (steeds) lager is. Met name bij Helicon is het dus van belang het VSV-beleid scherp in te zetten op het eerste verblijfsjaar.

1.5 VSV-cijfers naar achtergrondkenmerken

In dit hoofdstuk onderzoeken we of er verschillen te vinden zijn in de deelnemersopbouw van RMC Arnhem / Nijmegen in vergelijking met Nederland als geheel. Geven bepaalde achtergrondkenmerken van de deelnemers in deze regio reden tot nuancering van de VSV-cijfers? In de overzichten 5a tot en met 5d worden de VSV-cijfers van Arnhem/Nijmegen en Nederland naar vier achtergrondkenmerken uitgesplitst¹¹.

Overzicht 5a - Nieuwe VSV-ers 2010-2011 naar geslacht

	Arnhem/Nijmegen	Nederland
Deelnemers	54.155	1.317.662
- Man	27.447 (51%)	670.058 (51%)
- Vrouw	26.708 (49%)	647.604 (49%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (abs.)	1.798	38.568
- Man	1.053 (59%)	22.921 (59%)
- Vrouw	745 (41%)	15.647 (41%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (%)	3,3%	2,9%
- Man	3,8%	3,4%
- Vrouw	2,8%	2,4%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem / Nijmegen (19)

Overzicht 5b - Nieuwe VSV-ers 2010-2011 naar leeftijd

	Arnhem/Nijmegen	Nederland
Deelnemers	54.155	1.317.662
- t/m 15 jaar	21.544 (40%)	517.311 (39%)
- 16 - 17 jaar	15.016 (28%)	364.848 (28%)
- 18 - 20 jaar	14.012 (26%)	351.529 (27%)
- 21 - 22 jaar	3.583 (7%)	83.974 (6%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (abs.)	1.798	38.568
- t/m 15 jaar	104 (6%)	1.239 (3%)
- 16 - 17 jaar	214 (12%)	5.809 (15%)
- 18 - 20 jaar	1.158 (64%)	25.152 (65%)
- 21 - 22 jaar	322 (18%)	6.368 (17%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (%)	3,3%	2,9%
- t/m 15 jaar	0,5%	0,2%
- 16 - 17 jaar	1,4%	1,6%
- 18 - 20 jaar	8,3%	7,2%
- 21 - 22 jaar	9,0%	7,6%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem / Nijmegen (19)

¹¹ Er wordt hier alleen gekeken naar de verschillen in deelnemersopbouw! In directe zin wordt geen vergelijking getrokken tussen regionale en landelijke VSV-percentages. Regionale cijfers zijn niet zonder meer vergelijkbaar met landelijke cijfers, omdat een andere afbakening van deelnemers en VSV-ers wordt aangehouden. De examendeelnemers, de overige niet voor bekostiging aangemelde deelnemers, de vavo deelnemers en de bijschattingen zoals toegepast op de landelijke cijfers spelen geen rol bij het berekenen van de nieuwe VSV-ers op regioniveau.

Overzicht 5c - Nieuwe VSV-ers 2010-2011 naar etniciteit

	Arnhem/Nijmegen	Nederland
Deelnemers	54.155	1.317.662
- Autochtoon	43.455 (80%)	1.023.532 (78%)
- Westers allochtoon	3.319 (6%)	78.549 (6%)
- Niet-westers allochtoon	7.322 (14%)	212.423 (16%)
- Onbekend	59 (0%)	3.158 (0%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (abs.)	1.798	38.568
- Autochtoon	1.247 (69%)	23.548 (61%)
- Westers allochtoon	145 (8%)	3.032 (8%)
- Niet-westers allochtoon	383 (21%)	10.838 (28%)
- Onbekend	23 (1%)	1.150 (3%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (%)	3,3%	2,9%
- Autochtoon	2,9%	2,3%
- Westers allochtoon	4,4%	3,9%
- Niet-westers allochtoon	5,2%	5,1%
- Onbekend	39,0%	36,4%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem / Nijmegen (19)

Overzicht 5d - Nieuwe VSV-ers 2010-2011 naar armoedeprobleemcumulatiegebied (APC)

	Arnhem/Nijmegen	Nederland
Deelnemers	54.155	1.317.662
- Niet woonachtig in APC	45.239 (84%)	1.129.612 (86%)
- Wel woonachtig in APC	8.916 (16%)	188.050 (14%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (abs.)	1.798	38.568
- Niet woonachtig in APC	1.302 (72%)	28.636 (74%)
- Wel woonachtig in APC	496 (28%)	9.932 (26%)
Nieuwe VSV-ers '10-'11 (%)	3,3%	2,9%
- Niet woonachtig in APC	2,9%	2,5%
- Wel woonachtig in APC	5,6%	5,3%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2010-2011 RMC Regio Arnhem / Nijmegen (19)

Het is bekend - en dit blijkt ook uit de bovenstaande cijfers - dat het percentage nieuwe VSV-ers relatief hoog is onder mannen, 18-plussers, allochtonen en deelnemers uit armoedeprobleemcumulatiegebieden (APC). Als we de deelnemersopbouw van RMC Arnhem/Nijmegen vergelijken met die van geheel Nederland, dan valt het volgende op:

- Geslacht → in Arnhem/Nijmegen even veel mannen als Nederland (51%). De mannen blijken ten opzichte van het beeld in Nederland even veel oververtegenwoordigd in de VSV-cijfers (59%).
- Leeftijd → in Arnhem/Nijmegen even veel 18-plussers als in Nederland (33%). Het VSV-percentage voor de groep 18-plussers ligt aanmerkelijk boven het landelijke gemiddelde.
- Etniciteit → in Arnhem/Nijmegen iets minder niet-westerse allochtonen dan in Nederland (14% vs. 16%) en iets meer autochtonen (80% vs. 78%). De autochtonen in Arnhem/Nijmegen zijn extra oververtegenwoordigd in de aantallen VSV-ers dan je zou mogen verwachten op basis van de deelnemersopbouw. Ongeveer 69 procent van de nieuwe VSV-

ers is autochtoon, tegenover 61 procent in heel Nederland. We zien dan ook dat het VSV-percentage van de autochtonen in Arnhem/Nijmegen (2,9%) flink uit de pas loopt met dat van de rest van Nederland (2,3%): een verschil van 0,6%-punt dat anderhalf keer groter is dan het overall-verschil van 0,4%-punt (3,3% vs. 2,9%).

- APC-gebied → in Arnhem/Nijmegen meer deelnemers uit APC-gebieden dan in Nederland (16% vs. 14%). Deelnemers uit APC-gebieden komen dan ook relatief iets vaker voor onder nieuwe VSV-ers dan in de rest van Nederland (28% vs. 26%).

1.6 Overgang VO-mbo: ongediplomeerde uitstroom en doorstroomuitval

De VSV-normen van het ministerie voor de convenantperiode 2012-2015 worden voor het voortgezet onderwijs nu al gehaald in RMC Arnhem/Nijmegen. Het aantal VSV-ers is dus laag te noemen. Onder de oppervlakte doen zich echter problemen voor die in eerste instantie op basis van de VSV-cijfers onzichtbaar zijn. De percentages ongediplomeerde uitstroom in de bovenbouw van het vo zijn namelijk fors omvangrijker dan de percentages VSV. In overzicht 6a is voor de RMC subregio Nijmegen¹² de omvang van de ongediplomeerde uitstroom uit de bovenbouw van vmbo, havo en vwo weergegeven.

Overzicht 6a – Ongediplomeerde uitstroom bovenbouw vmbo, havo, vwo in RMC Subregio Nijmegen, 2010-2011

	aantal deelnemers 1 okt. 2010	ongediplomeerde uitstroom (abs.)	ongediplomeerde uitstroom (%)
- Vmbo bb lwoo	910	54	5,9%
- Vmbo bb regulier	2.110	70	3,3%
Vmbo bovenbouw totaal	3.020	124	4,1%
Havo bovenbouw	3.121	268	8,6%
Vwo bovenbouw	3.949	194	4,9%

Bron – DUO-gegevens RMC Nijmegen, bewerking KBA

De ongediplomeerde uitstroom is het grootst in de bovenbouw van de havo (8,6%). In de bovenbouw vwo is deze veel geringer (4,9%), net als in de bovenbouw vmbo (4,1%).

1.6.1 Ongediplomeerde uitstroom vmbo

1.490 van de 3.020 deelnemers bovenbouw vmbo volgen een jaar later (op 1 oktober 2011) nog steeds dit onderwijs. Dat houdt in dat 1.530 deelnemers zijn uitgestroomd, waarvan 1.406 met en 124 zonder diploma. In overzicht 6b is van deze 124 ongediplomeerde uitstromers uit de bovenbouw vmbo weergegeven waar in het onderwijs zij zich bevinden op 1 oktober 2011¹³.

12 Subregio Nijmegen omvat de gemeenten Beuningen, Druten, Groesbeek, Heumen, Millingen aan de Rijn, Mook en Middelaar, Nijmegen, Ubbergen en Wijchen. Druten is vanaf 2008/2009 verschoven van RMC Rivierenland naar RMC Arnhem/Nijmegen.

13 Ook een deel van de *gediplomeerde* vmbo-ers wordt VSV-er. In het schooljaar 2010-2011 blijkt het te gaan om 29 VSV-ers. Van de ongediplomeerde uitstroom vmbo bovenbouw worden er 15 VSV-er, zie overzicht 6b. In totaal draagt het aantal nieuwe VSV-ers 2010-2011 dus 44 (29+15).

Overzicht 6b – Ongediplomeerde uitstroom 2010-2011 RMC Subregio Nijmegen; bovenbouw vmbo

situatie 1 okt. 2011	lwoo 3-4	vmbo 3-4	totaal	totaal (%)
praktijkonderwijs	5	1	6	5%
havo 3-5	1	5	6	5%
vm2 (vmbo 3-4 + mbo 1-2)	5	13	18	15%
vo uitbesteding aan vavo (16 jr. en ouder)	3	12	15	12%
mbo-1	20	17	37	30%
mbo-2	9	10	19	15%
mbo-3	1	3	4	3%
mbo-4	1	3	4	3%
VSV	9	6	15	12%
Ongedipl. uitstroom 2010-2011	54	70	124	100%

Bron – DUO-gegevens RMC Nijmegen, bewerking KBA

Ruim 15 procent van de ongediplomeerde uitstromers uit de bovenbouw vmbo wordt VSV-er. Ongeveer 45 procent vervolgt haar weg op niveau 1 of 2 van het mbo, nog eens 6 procent op mbo-3 of mbo-4. Bijna één op de zes gaat verder in een vm2-traject en één op de acht komt terecht in het vavo. Eén op de twintig stroomt af naar het praktijkonderwijs en ook één op de twintig stroomt op naar de havo bovenbouw.

1.6.2 Ongediplomeerde uitstroom havo

Van de 268 ongediplomeerde uitstromers 2010-2011 uit de bovenbouw havo is hun onderwijssituatie op 1 oktober 2011 weergegeven, zie overzicht 6c.

Overzicht 6c – Ongediplomeerde uitstroom 2010-2011 RMC Subregio Nijmegen; bovenbouw havo

situatie 1 okt. 2011	Absoluut	Percentage
brug 1-2	2	1%
vmbo 3-4	89	33%
vwo 3-6	16	6%
vo uitbesteding aan vavo (16 jr. en ouder)	73	27%
mbo-2	7	3%
mbo-3	16	6%
mbo-4	40	15%
VSV	25	9%
Ongediplomeerde uitstroom 2010-2011	268	100%

Bron – DUO-gegevens RMC Nijmegen, bewerking KBA

De grootste groep ongediplomeerde uitstromers stroomt af naar de bovenbouw van het vmbo (33%). Een iets kleinere groep gaat verder in de vavo (27%). Ook een omvangrijke groep (24%) vervolgt zijn weg in het mbo, met name op niveau 4 (15%). Een kleine groep stroomt op naar de bovenbouw van het vwo (6%) en 9 procent is VSV-er.

1.6.3 Ongediplomeerde uitstroom vwo

RMC subregio Nijmegen kent in 2010-2011 vanuit de bovenbouw vwo 194 ongediplomeerde uitstromers. In overzicht 6d is weergegeven waar ze zitten op 1 oktober 2011.

Overzicht 6d – Ongediplomeerde uitstroom 2010-2011 RMC Subregio Nijmegen; bovenbouw vwo

situatie 1 okt. 2011	Absoluut	Percentage
vmbo 3-4	3	2%
havo 3-5	118	61%
vo uitbesteding aan vavo (16 jr. en ouder)	60	31%
hoger onderwijs	2	1%
VSV	11	6%
Ongediplomeerde uitstroom 2010-2011	194	100%

Bron – DUO-gegevens RMC Nijmegen, bewerking KBA

Het beeld van de ongediplomeerde uitstroom uit de bovenbouw vwo is helder. Meer dan 60 procent stroomt af naar de havo. Meer dan 30 procent gaat door in de vavo en circa 6 procent blijkt VSV-er te zijn. Een kleine groep vervolgt zijn weg in het hoger onderwijs of de bovenbouw vmbo.

1.6.4 Doorstroomuitval

Doorstroomuitval geeft weer van welke VO-school de nieuwe VSV-ers - die in het eerste verblijfsjaar in het mbo VSV-er worden - afkomstig zijn. Voor de VO-scholen met vestiging in RMC subregio Nijmegen is de doorstroomuitval in overzicht 6e gepresenteerd voor het schooljaar 2010-2011.¹⁴ Twee vo-scholen zijn niet terug te vinden in de cijfers van het ministerie. Het Citadel College is net gestart en heeft nog geen doorstromers naar het mbo. Het Stedelijk Gymnasium is afwezig in de cijfers, waarschijnlijk omdat geen van haar deelnemers naar het mbo is uitgestroomd.

¹⁴ Het overzicht is alleen weergegeven voor VO-scholen met minimaal 150 leerlingen woonachtig in RMC Arnhem/Nijmegen.

Overzicht 6e – Doorstroomuitval 2010-2011, RMC subregio Nijmegen

VO-school	Deelnemers	VSV-ers	VSV-ers (%)
Canisius College	195	23	11,8%
Citadel College	-	-	-
Dominicus	2	0	0,0%
Helicon Opleidingen	417	36	8,6%
Maaswaal College	179	9	5,0%
Mondial College	276	20	7,2%
Montessori College	292	16	5,5%
Nijmeegse SGM Groenewoud	56	7	12,5%
Notre Dame Des Anges	20	1	5,0%
Pax Christi College	261	7	2,7%
RK SGM Kandinsky College	218	21	9,6%
SGM VO Vrije Schoolonderwijs	101	8	7,9%
Stedelijk Gymnasium	-	-	-
Stedelijke SGM Nijmegen	69	4	5,8%

Bron – Ministerie van OCW

Absoluut bekeken komen de meeste VSV-ers in het eerste leerjaar van het mbo van Helicon (36), Canisius (23), Kandinsky (21), Mondial (20) en Montessori (16).

Relatief bekeken hebben de VO-scholen Nijmeegse SGM Groenewoud en Canisius College de hoogste doorstroomuitval in de subregio Nijmegen. Circa één op de acht doorstromers verlaat al in het eerste jaar de mbo-instelling en wordt VSV-er.

1.7 Uitvalredenen & probleemprofielen in het mbo

1.7.1 Uitvalredenen

ROC Nijmegen had 2.573 uitvallers (niet per se VSV-ers) in 2010-2011, waarvan 162 gediplomeerd zijn op niveau 1. Van de overige 2.411 uitvallers is in overzicht 7a de uitvalredenen gepresenteerd.

Overzicht 7a – Uitvalredenen ROC Nijmegen 2010-2011

Uitvalreden	Aantal	%
Persoonsgebonden (geen invloed instelling)	307	13%
Persoonsgebonden (mogelijke maatregelen opvang door instelling)	1.015	42%
Instellingsgebonden	317	13%
Studie- en beroepskeuzegebonden	153	6%
Arbeidsmarkt- en (externe) gebonden	342	14%
Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald	-	-
Onbekend	93	4%
Geen uitval	184	8%
Totaal	n = 2.411	100%

Bron – MIS ROC Nijmegen

De meest voorkomende redenen van uitval bij ROC Nijmegen omvatten de persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe niets aan kan doen, maar wel maatregelen kan treffen in de opvang (42%). In bijlage 1 is per hoofdcategorie uit overzicht 7a een uitsplitsing naar subcategorieën van uitvalredenen weergegeven. Daaruit blijkt dat bij de hoofdcategorie “Persoonsgebonden (mogelijke maatregelen opvang door instelling)” het vooral deelnemers betreft die onvoldoende prestaties leveren of te weinig aanwezig zijn volgens de normen van het ROC en vervolgens een bindend negatief studieadvies krijgen (subcategorieën ‘te weinig resultaat’ & ‘te weinig aanwezig’).

De persoonsgebonden factoren waar de instelling geen invloed op heeft, de factoren waar de instelling juist wel invloed op heeft en de factoren waar de oorzaak op de arbeidsmarkt of bij derden gevonden wordt, zijn drie categorieën die elk circa 13 procent van de uitvalredenen vormen.

Bij de persoonsgebonden factoren gaat het vooral om factoren omtrent de gezondheid (4,3%), c.q. langdurige ziekte of verslaving, of de subcategorie ‘niet serieus begonnen’ (3,2%). De laatste houdt in dat de deelnemer de eerste maand niet aanwezig was en geen serieuze poging heeft ondernomen om de opleiding te volgen. Mogelijk heeft hij of zij zich voor meerdere opleidingen ingeschreven.

Bij de instellingsgebonden factoren speelt de ontevredenheid van de deelnemer over de inhoud van de opleiding de grootste rol bij de uitval, op het totaal van de uitvalreden bijna 8 procent.

Bij de arbeidsmarkt- en (externe) gebonden factoren komt ‘ontslag BBL’ het vaakst voor en vormt bijna 6 procent van alle uitvalredenen. Ontslag BBL betekent dat het arbeidscontract door de werkgever is beëindigd.

De studie- en beroepskeuzegebonden factoren vormen bij ROC Nijmegen voor 'slechts' 6 procent de reden van uitval. Bij mbo-instellingen in de regio's Zuidoost-Brabant, Stedendriehoek en Utrecht vormt deze categorie rond de 20 procent van de uitvalredenen. De reden van de opvallende discrepantie is voor nu niet helder.

1.7.2 Probleemprofielen

Om een completer beeld te krijgen van de achterliggende problematiek waarmee uitvallers kampen is voor een steekproef van hen bij ROC Nijmegen leerling-dossiers doorgelicht. Op basis van de in kaart gebrachte problemen zijn 'probleemprofielen' opgesteld volgens een hiërarchische ordening. Het profiel 'gedragsproblematiek' gaat boven 'persoonlijke problematiek', dat weer boven 'problemen in de studiehouding / -vaardigheden' gaat et cetera. Zie overzicht 7b voor het resultaat.

Overzicht 7b – Probleemprofielen van uitvallers ROC Nijmegen, 2010-2011

Uitvalredenen	Totaal
Gedragsproblematiek	36%
Persoonlijke problematiek	21%
Problemen met studievaardigheden/-houding	12%
Problemen met opleidingsniveau	3%
Loopbaanproblematiek	2%
Geen melding van problemen	25%
Totaal (n = 164)	100%

Bron –VSV-monitor Nijmegen

In grote lijn onderscheiden we twee hoofdgroepen van uitvallers, namelijk met persoonsgebonden problemen en met studiegerelateerde problemen.

Ruim de helft van de uitvallers heeft te maken met persoonsgebonden problemen, zowel de uitvalredenen (overzicht 7a) als de probleemprofielen (overzicht 7b) laten dat zien.¹⁵ De profielen Gedragsproblematiek en Persoonlijke problematiek uit overzicht 7b hebben vooral betrekking op de meervoudige, complexe problemen. Vaak gaat dit samen met studiegerelateerde problemen.

Persoonsgebonden problemen komen relatief vaker voor op niveau 1 in het mbo.

Circa 17 procent van de uitvallers heeft *alleen* studiegerelateerde problemen. Zij hebben problemen met studievaardigheden of studiehouding, met het opleidingsniveau of problemen in hun loopbaan. Deze groep uitvallers heeft geen persoonsgebonden problemen (profielen zijn hiërarchisch geordend!).

¹⁵ In overzicht 7a zijn dat de categorieën Persoonsgebonden (geen invloed instelling) & Persoonsgebonden (mogelijke maatregelen opvang door instelling). In overzicht 7b zijn dat de categorieën Gedragsproblematiek & Persoonlijke problematiek.

Studiegerelateerde problemen komen bij meer dan 17 procent van de deelnemers voor, aangezien deelnemers met het profiel Gedrags- en persoonlijke problematiek ook veelvuldig kampen met studiegerelateerde problemen. Bij de uitvalredenen in overzicht 7a zien we dan ook een groot aandeel (circa 33%) redenen dat studiegerelateerd is (de categorieën Instellingsgebonden factoren, Studie- en beroepskeuzegebonden factoren en Arbeidsmarkt- en (externe) gebonden factoren).

Studiegerelateerde problemen zien we relatief vaker bij de hogere niveaus in het mbo, zeker als dit het deel betreft waarbij persoonsgebonden problemen geen rol speelt.

1.8 Regionale witte vlekken VSV

Een vernieuwing in de VSV-cijfers is de *verbeterde meetsystematiek* vanaf schooljaar 2012-2013. Een groot deel van de jongeren die nu nog onterecht geregistreerd staan als VSV-er kunnen worden achterhaald. Het gaat om de volgende 'witte vlekken':

	<i>Te vinden in:</i>
a) Jongeren die vanuit het regulier bekostigd onderwijs overstappen naar niet-bekostigd / particulier onderwijs	vooral vo bovenbouw
b) Jongeren met vrijstelling leerplicht (incl. jongeren in Medisch Kinderdagverblijf en zij die in buitenland onderwijs volgen)	vooral vo
c) Jongeren die van het vmbo en mbo naar de politie school of defensieopleidingen gaan	verspreid vmbo, mbo
d) Jongeren die op 1 oktober als VSV-er zijn geteld, maar in de daaropvolgende maanden oktober, november, december alsnog een startkwalificatie halen. Dit is een deel van de examendeelnemers die niet meer als VSV-er geteld wordt	vooral mbo
e) Eerstejaars nieuwkomers, dit zijn buitenlandse jongeren die hier worden opgevangen. Scholen spreken van ISK-leerlingen, anderstaligen, asielzoekers of vreemdelingen	vooral vo onderbouw
f) Jongeren met een mbo-1 diploma en een baan van minstens 12 uur hebben op de teldatum van 1 oktober	alleen mbo-1

Op basis van diverse onderzoeken heeft het ministerie een landelijke schatting gemaakt van de jaarlijkse reductie in het aantal nieuwe VSV-ers. In hoofdstuk 1.1 (overzicht 1a) is deze schatting reeds gegeven. In overzicht 8a is deze landelijke schatting overgenomen en doorberekend naar absolute aantallen voor de gehele RMC regio Arnhem / Nijmegen. De totale afname door het in beeld brengen van de witte vlekken zou volgens de schatting van het ministerie in RMC Arnhem/Nijmegen ongeveer 350 bedragen op een totaal van 1.798 nieuwe VSV-ers.

Overzicht 8a - Afname VSV in RMC Arnhem/Nijmegen door nieuwe meetsystematiek

	Vo ob	Vmbo bb	Havo/ vwo bb	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4	Totaal
Aantal deelnemers '10-'11	16.125	7.790	14.930	499	3.527	11.284	54.155
Aantal VSV-ers '10-'11	107	185	120	193	558	635	1.798
Schatting ministerie	-0,6%	-1,1%	-0,5%	-5%	-1%	-0,3%	
Afname VSV in abs. aantallen	95	85	75	25	35	35	350

Wat betreft de subregio Nijmegen zijn er wel gedeeltelijke gegevens bekend bij RMC en bij scholen, maar is geen compleet zicht op *alle* door het ministerie geformuleerde witte vlekken voor de *gehele* subregio Nijmegen. Voor de aanstaande convenantperiode 2012-2015 is dit een aandachtspunt. Vooralnog zijn er geen signalen dat de subregio Nijmegen afwijkt van de landelijke schatting.

Deel 2

Analyse VSV-aanpak afgelopen periode

2.1 Inleiding

De afgelopen jaren zijn er tal van maatregelen uitgevoerd met - direct of indirect - het doel om voortijdig schoolverlaten terug te dringen. Een deel van die maatregelen is geheel of gedeeltelijk bekostigd met zogenaamde VSV-middelen of middelen voor de plusvoorziening. Andere maatregelen maken onderdeel uit van de aanpak die partijen zelf uitvoeren. De meeste van de maatregelen zijn geëvalueerd. De evaluaties bieden een houvast voor het bepalen van het nieuwe beleid.

De gemeente Nijmegen, ROC Nijmegen en de scholen voor voortgezet onderwijs in Nijmegen hebben besloten om met ingang van 2011 een monitor te starten om de ontwikkelingen van VSV, maar met name de resultaten van verschillende aanpakken te kunnen volgen en evalueren. De eerste resultaten van de VSV-monitor zijn inmiddels bekend. Het betreft onder meer de plusvoorziening (Flex College) en de tweedelijns zorgstructuur van ROC Nijmegen.

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten uit de evaluaties van de bestaande aanpak gepresenteerd.

2.2 VSV-aanpak binnen ROC Nijmegen

Onderstaande conclusies zijn afkomstig uit het rapport *VSV-monitor Nijmegen: Begeleidingsstructuur ROC Nijmegen* (KBA, 2012).

I. Begeleidingsstructuur in ontwikkeling

De VSV-monitor is gestart in 2011 en richt zich voor de nulmeting op het schooljaar 2010-2011 (en deels ook 2009-2010). Voor de begeleidingsstructuur van ROC Nijmegen was 2010-2011 duidelijk een overgangsjaar. Belangrijke onderdelen als de verzuimaanpak en Trajectbegeleiding zijn in dat jaar daadwerkelijk opgestart. Zichtbaar is een omslag in de begeleiding van meer losstaande, op specifieke doelgroepen gerichte aanpak naar meer brede 'instrumenten', zoals de genoemde Trajectbegeleiding, met een groter bereik. De overgang naar een meer systematische aanpak is ook zichtbaar in de administratie rondom de begeleiding: het bleek nog niet mogelijk om voor alle onderdelen complete en betrouwbare sets van gegevens aan te leveren. Op operationeel niveau zijn opleidings- en persoonsgegevens vanzelfsprekend wel bekend, maar een centrale registratie is nog in ontwikkeling. Dat geldt eveneens voor de inhoud, volledigheid en betrouwbaarheid van de dossiers van begeleide deelnemers. Om goed zicht te krijgen op de meerwaarde van de verschillende begeleidingsvormen moet op dit punt een aantal verbeterlagen gemaakt worden.

II. Breed begeleidingsaanbod nog niet evenwichtig

Het tweedelijns begeleidingsaanbod van ROC Nijmegen is breed en divers. Voor uiteenlopende problematieken en doelgroepen zijn er programma's en expertise beschikbaar. Een kanttekening daarbij is dat relatief veel van de begeleidingsvormen zich richten op de 'zwaardere' problematiek, dat wil zeggen problemen die liggen in de persoonlijke sfeer (gedrag, gezondheid, thuissituatie, financiën). Het lijkt erop dat de nieuwe vormen, zoals Trajectbegeleiding, Coachproject en Restart, zich ook meer richten op studenten met (alleen of vooral) studiegerelateerde problemen. Een tweede kanttekening is dat de begeleiding zich relatief vaak richt op de niveaus 1 en 2 en minder op niveaus 3 en 4. Dat hangt samen met de focus op de 'zwaardere' problematiek, die op niveau 1 en 2 vaker voorkomt. Daar staat tegenover dat de meeste uitval zich voordoet op niveau 3 en 4 en dat deze uitval vaker een studiegerelateerd achtergrond heeft.

III. Weinig samenhang in begeleidingsaanbod

Over het algemeen is er weinig samenhang in het begeleidingsaanbod. De verschillende activiteiten staan relatief los van elkaar en er is binnen de organisatie weinig zicht op het totaalplaatje, ook bij de betrokkenen bij de verschillende activiteiten onderling. Met de invoering van een vaste systematiek voor intake, verlengde intake en toewijzing van trajectbegeleiding is een start gemaakt met het systematisch beoordelen van de ondersteuningsbehoefte van studenten en het toewijzen van hulp. Vooral nog is het aanbod echter nog versnipperd en is de match tussen de ondersteuningsvraag en het -aanbod nog niet optimaal.

IV. Bereik begeleidingsstructuur is laag

Naar schatting slechts een kwart van alle studenten die uitvallen is bekend in de begeleidingsstructuur. Anders gezegd: driekwart van de studenten, die het ROC zonder startkwali-

ficatie hebben verlaten, heeft geen extra begeleiding gehad. Het bereik van de begeleidingsstructuur is nog relatief gering (peiljaar 2010-2011).

Op het niveau van de afzonderlijke begeleidingsvormen is alleen voor de onderdelen Restart, ROC4Competence en SMW naar het bereiken van de doelgroep gekeken. Daaruit blijkt dat twee van de drie onderdelen een goed bereik hebben, maar dat het programma gericht op studiekeuze niet geheel de juiste doelgroep bereikt.

V. *Helft van uitvallers begint weer met opleiding*

De helft van de uitvallers (uitstroom zonder startkwalificatie) begint later weer met een opleiding en wordt dus geen voortijdig schoolverlater. ROC Nijmegen onderscheidt zich daarmee in positieve zin van het landelijke gemiddelde. Eén van de oorzaken is het feit dat ROC Nijmegen relatief veel studenten op niveau 3-4 kent, die vaker dan studenten op niveau 1-2 een herstart maken na uitval.

VI. *Eerste signalen over rendement roepen vragen op*

Het is na de eerste meting nog niet mogelijk een goed beeld te geven van het rendement van de begeleidingsstructuur in het algemeen. Daarvoor is het enerzijds nog te vroeg en ontbreken anderzijds van veel onderdelen nog de gegevens. Wel is het mogelijk voor een aantal onderdelen een voorlopige inschatting te maken van het rendement. We maken een onderscheid tussen korte termijn resultaat (tegengaan uitval en VSV) en een langere termijn resultaat (daadwerkelijk een startkwalificatie halen). Door de deelnemers in de komende jaren in hun scholloopbaan te volgen, ontstaat zicht op het 'eindresultaat' van de inspanning.

Gemiddeld valt ruim 10 procent van de ROC-deelnemers (tot 23 jaar) uit zonder startkwalificatie. De uitval van deelnemers aan de meeste begeleidingsvormen ligt 2-3 keer hoger. Gezien de vaak 'zware' doelgroepen die worden begeleid, is een hogere uitval ook te verwachten. De resultaten op korte termijn lijken dan ook niet ongunstig.

Slechts voor enkele onderdelen is op dit moment het resultaat op langere termijn bekend. De uitkomsten zijn niet positief: de VSV-percentages voor bijvoorbeeld Restart en ROC4Competence lopen naar een jaar op tot ruim veertig procent. De inspanningen blijken op dit moment bij een groot deel van de deelnemers niet voldoende om VSV daadwerkelijk te voorkomen. Dat ligt mogelijk aan de begeleidingsvorm, maar kan deels ook liggen in het vervoltraject na de begeleiding.

VII. *Aanpak van verzuim belangrijk*

Tien procent van de ROC-studenten (tot 23 jaar) werd in 2010-2011 aangemeld als verzuimer. Het werkelijke verzuim ligt hoger, want de registratie en melding is nog in ontwikkeling. Verzuim, zoals nu wordt gemeld, blijkt een goede indicator voor achterliggende problematiek. Ruim meer dan de helft van de verzuimers heeft te maken met gedrags- of persoonlijke problematiek. Verzuim leidt in de meeste gevallen – mogelijk juist als gevolg van de verzuimaanpak – niet tot uitval en VSV: 70 procent blijft op school. Wel blijkt dat degenen die uitvallen ook meestal definitief uitvallen en VSV-er worden. Gezien de achtergronden van het verzuim en de kans op voortijdig schoolverlaten is de verzuimaanpak belangrijk instrument in begeleidingsstructuur als geheel.

2.3 Flex College

In 2011 is de tweede meting uitgevoerd in het kader van de evaluatie en monitoring van het Flex College.¹⁶ De belangrijkste conclusies uit de evaluatie zijn hieronder weergegeven.

Flex College bereikt de juiste doelgroep

In het onderzoek is gekeken of het Flex College, zoals bedoeld, jongeren opneemt die zich kenmerken door een zware, complexe problematiek en daarmee het overige onderwijs in de regio ontlast. De conclusies luiden als volgt:

- De onderdelen VMBO, AKA en Eigenwijs voldoen bijna maximaal aan de doelstelling om overbelasten op te vangen. Het percentage overbelasten in de nieuwe instroom ligt op 90 procent of hoger.
- Het onderdeel VAVO wijkt af van de overige onderdelen van het Flex College wat betreft de deelnemerspopulatie. Het percentage overbelasten in de nieuwe instroom ligt op 27 procent, lager nog dan in de eerste meting (34 procent). Ondanks de duidelijk andere positie van het VAVO heeft het onderdeel nog altijd een belangrijk aandeel in de opvang van overbelasten in de regio. Van alle ingestroomde overbelasten van het Flex College neemt het VAVO bijna de helft (44%) op.

De algemene conclusie is dat het Flex College doet wat het moet doen als het gaat om de instroom, namelijk overbelasten opvangen.

Extern rendement Flex College voor het eerst gemeten

Met uitzondering wellicht van een groot deel van de VAVO-populatie zijn de deelnemers van het Flex College niet zonder meer in staat om een diploma te halen van de opleiding die zij volgen. De problemen waar zij mee kampen waren immers reden om hen naar het Flex College te verwijzen.

Het diplomaresultaat geeft weer hoeveel procent van de uitgestroomde deelnemers een diploma heeft behaald op het Flex College. In tabel wordt een overzicht gegeven.

	Diploma gehaald
VAVO	66
Vmbo	75
AKA	34
Eigenwijs	40
Flex College totaal	58

Het diplomaresultaat is geen definitieve maat voor het externe rendement, omdat de trajecten die de deelnemers volgen niet altijd tot een diploma hoeven te leiden. Het is dan ook lastig om een waardering te geven van het externe rendement van het Flex College. In feite gaat het om de eerste uitstroom sinds de start van het Flex College. Een goed referentiepunt om het rendement aan te spiegelen ontbreekt vooralsnog. In belangrijke mate kan de huidige meting van het rendement als een nulmeting worden opgevat.

¹⁶ Rendement van het Flex College. Monitor Flex College - tweede meting. KBA (2011)

Extra aandacht lijkt nodig voor de onderdelen Eigenwijs en AKA. De rendementcijfers zijn lager dan bij de andere onderdelen. Mogelijk weegt het behalen van een diploma en de doorstroom naar vervolgonderwijs bij deze onderdelen minder zwaar (ook gezien de doelgroep), maar dan zou in elk geval duidelijk moeten worden welke andere, maatschappelijk en persoonlijk relevante resultaten met de deelnemers worden geboekt.

Interne rendement positief, maar nog niet meetbaar

In het kader van het intern rendement wordt gekeken naar de winst die het individu geboekt heeft tijdens zijn periode op het Flex College, ofwel de 'toegevoegde waarde'.

- De geïnterviewde mentoren oordelen positief over de toegevoegde waarde die het Flex College heeft voor de deelnemers. De mentoren zijn over het algemeen zeer goed op de hoogte van de situatie en voortgang rondom de leerling. Zij kennen de problemen waar de leerling mee te maken heeft, zijn actief betrokken bij het uitgezette traject en spreken regelmatig met de leerling en andere docenten over de voortgang.
- Op de verschillende onderdelen van het Flex College wordt fors geïnvesteerd in de registratie. Ingezet wordt op een uniforme registratie en een systematische monitoring. Er wordt nagedacht over een structureel en systematisch gebruik van handelingsplannen. Vooralsnog is de aanpak en werkwijze echter nog volop in ontwikkeling.

Op dit moment schieten de registraties nog tekort. Het zou de kwaliteit van de invoering verbeteren en het aantonen van het intern rendement vergemakkelijken als er meer structuur wordt aangebracht in de wijze van registreren en de informatie wordt ondergebracht in gestructureerde rubrieken en vaste categorieën.

Deel 3

Thema's en maatregelen

3.1 Inleiding

In deel 3 bepalen we op basis van de voorgaande analyses wat de centrale thema's en maatregelen moeten zijn voor de komende VSV-convenantperiode 2012-2015. We kijken daarbij allereerst terug op de kwantitatieve analyse uit deel 1 en bepalen wat op basis van de cijfers mogelijk belangrijke aandachtspunten zijn. Het ministerie heeft vooraf een aantal aandachtspunten aangegeven, zoals de uitval uit de bovenbouw havo/vwo en uitval in het mbo.

Uit de kwantitatieve analyse blijkt dat het voortgezet onderwijs geen grote VSV-problematiek heeft, maar dat er wel aandacht vereist is voor de bovenbouw havo (en in mindere mate vwo).

- Onderbouw VO: geen specifieke aandacht vereist.
- Bovenbouw vmbo: geen ernstig VSV-probleem, wel aandacht vereist voor ongediplomeerde uitstroom, met name van lwoo-ers.
- Bovenbouw havo/vwo: aandacht vereist voor VSV en ongediplomeerde uitstroom havo.

Dat wil niet zeggen dat het voortgezet onderwijs helemaal geen betrokkenheid heeft met de VSV-aanpak. De problematiek van overbelasten speelt nadrukkelijk ook in het voortgezet onderwijs. Daarnaast is de aanpak van VSV door studiekeuzeproblemen ook voor een belangrijk deel in handen van het VO en mbo gezamenlijk. Tot slot is het VO nauw betrokken bij de overgang naar het mbo.

Binnen het mbo zijn de VSV-problemen relatief groot. Per niveau in het mbo zijn er verschillen:

- MBO 1: aandacht vereist vanwege VSV en vanwege onoverzichtelijke situatie (bepaling VSV, wijzigingen niveau 1)
- BOL 2-4: aandacht vereist vanwege hoge VSV.
- BBL 2-3: aandacht vereist vanwege hoge VSV, met name BBL 2 opvallend hoog.
- BBL 4: geen specifieke aandacht vereist.
- Persoonskenmerken: aandacht vereist voor relatief hoge uitval 18-23 jarigen.

In de voorbereiding van het nieuwe VSV-convenant is een werkgroep actief geweest, bestaande uit vertegenwoordigers uit het onderwijs en van de gemeente Nijmegen, om een analyse te maken van de belangrijkste doelgroepen voor het VSV-beleid in de komende jaren. Daarbij is ook specifiek gekeken naar de invloed van (beoogde) nieuwe wetgeving. In de bijlagen is het verslag van de werkgroep integraal opgenomen. In dit deel vatten we de belangrijkste conclusies samen.

Op grond van de analyses komen we dan tot de bepaling van de centrale thema's voor de komende convenantperiode. De thema's vormen een mix van bepaalde doelgroepen en problematieken. Het VSV-beleid kan daardoor specifiek ingevuld worden, gericht op verschillende groepen, problemen en situaties.

3.2 Doelgroepen VSV-aanpak

In de werkgroep Samenhang zijn de gemeente Nijmegen, ROC Nijmegen, AOC Helicon Nijmegen, het Samenwerkingsverband VO-ROC, het REA College en KBA Nijmegen vertegenwoordigd. De werkgroep heeft tot doel om een samenhangend overzicht te maken van de (gewenste) aanpak in het onderwijs voor zorgleerlingen (12-23 jaar), gericht op preventie van voortijdig schoolverlaten.

De werkwijze die werkgroep hanteert gaat uit van de vraag: *wat doen we voor welke doelgroep?*

Grofweg komt het er op neer dat wordt gekeken wat de relevante doelgroepen zijn, op basis van hun probleemprofiel, en vervolgens wat er voor die groepen gedaan moet worden om hen succesvol door het onderwijs (naar werk of vervolgonderwijs) te helpen.

In het onderwijsbeleid vormt de startkwalificatie een belangrijk ijkpunt. Jongeren die geen startkwalificatie behalen, zijn voortijdig schoolverlater. De startkwalificatie vormt een drempel, die een tweedeling markeert in de zorg- en uitvalproblematiek:

- Er is de problematiek van jongeren die – om uiteenlopende redenen - niet kunnen instromen op mbo niveau 2 of hoger. Deze groep bevindt zich nog onder het startkwalificatieniveau en is te vinden in (delen van) het vmbo, praktijkonderwijs, vso en mbo niveau 1.
- Daarnaast is er de problematiek van jongeren die wel instromen op mbo-niveau 2-4, maar die daar vervolgens in problemen raken.

Het benoemen van doelgroepen en voor hen passende aanpakken speelt zich af tegen ingrijpende veranderingen, die zich op dit moment voltrekken of aandienen. De belangrijkste zijn de invoering van Passend Onderwijs, het Actieplan MBO Focus op vakmanschap en de Wet Werken naar Vermogen. Daarnaast speelt op dit moment ook de transitie van de jeugdzorg naar gemeenten en zijn er forse bezuinigingen aangekondigd. In de doelgroepenanalyse wordt gekeken wat de (kwantitatieve en kwalitatieve) gevolgen zijn van deze ontwikkelingen.

Doelgroep niet-toelaatbaar op mbo-niveau 2-4

In het actieplan Focus op vakmanschap is voorzien dat de drempelloze instroom op mbo-niveau 2 en hoger verdwijnt. Jongeren die niet direct toelaatbaar zijn op niveau 2 of hoger zijn in de nieuwe aanpak aangewezen op de entreeopleiding. Deze entreeopleiding is bedoeld om de studenten voor te bereiden op instroom in mbo-niveau 2.

Er zijn drie typen leerlingen, afkomstig uit het voortgezet (speciaal) onderwijs, die niet kunnen instromen op mbo-niveau 2:

- *Vertraagden*: Jongeren, die in principe in staat zijn om een startkwalificatie te behalen, die met (alleen) studiegerelateerde problemen kampen. Dit is in omvang de grootste groep.
- *Overbelasten*: Jongeren, die in principe in staat zijn om een startkwalificatie te behalen, maar te maken hebben met gedrags- of persoonlijke problematiek. Deze groep wordt de overbelasten genoemd.
- *Uitstromers*: Jongeren, die zeer waarschijnlijk niet in staat zijn om een startkwalificatie te behalen, vanwege beperkte capaciteiten. Voor deze groep is een startkwalificatie niet het doel.

In de bijlage is een uitvoerige beschrijving van de drie typen opgenomen.

Doelgroep deelnemers mbo-niveau 2-4

Het grootste volume van voortijdig schoolverlaters ontstaat op mbo-niveau 2-4. Ook hier gaat het om ruwweg drie typen, die zijn te onderscheiden naar de aard van hun problemen:

- *Overbelasten*: Jongeren die te maken hebben met problemen op persoonlijk en sociaal vlak. Ook hier spreken we wel van 'overbelasten', maar de mate waarin de problemen de studie verstoren varieert.
- *Opstappers*: Jongeren die te maken hebben met keuzeproblemen. Zij slagen er niet in een voor hen passende opleiding te kiezen in het mbo en lopen een grote kans voortijdig af te haken.
- *Afhakers*: Jongeren die te maken hebben met allerlei (andere) studiegerelateerde problemen. Veelal gaat het om achterstanden in taal en rekenen, verkeerde niveaukeuze en problemen in de studiehouding of studievaardigheden.

Primair gaat het bij deze studenten om een verantwoordelijkheid van het mbo zelf. Dat geldt met name voor de groep met studiegerelateerde problemen. Voor oplossingen is het mbo echter ook afhankelijk van andere partijen.

De studie- en beroepskeuzeproblematiek is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van het voortgezet onderwijs en het mbo. De oplossing ligt in betere vormen van loopbaanleren, betere overdracht van vmbo naar mbo, aandacht voor de keuze in het vmbo-t en aandacht voor de afstroom van het havo. Binnen het mbo zelf spelen onder meer de instroom in domeinen en de interne switchmogelijkheden een rol.

Voor de studenten met persoonlijke problemen heeft het mbo een eigen zorgstructuur, waarin studenten extra begeleiding en ondersteuning geboden kan worden. Voor de complexere problemen, die grotendeels ook buiten de school liggen, heeft het mbo echter onvoldoende deskundigheid en capaciteit in huis. De oplossing moet komen uit samenwerking met de (jeugd)hulpverlening: door individueel een passend onderwijs- en zorgarrangement te bieden, kunnen deze studenten alsnog in staat worden gesteld een diploma te behalen.

Niet toelaatbaar op mbo 2-4	Deelnemers mbo 2-4
Uitstromers (lager niveau)	Opstappers (keuzeproblemen)
Overbelasten	Overbelasten
Vertraagden (studieproblemen)	Afhakers (studieproblemen)

3.3 Thema's en doelgroepen

In de analyse zijn zes doelgroepen onderscheiden die bijzondere aandacht vragen, omdat zij een aandeel hebben in de VSV-problematiek. De zes groepen zijn:

- Uitstromers (laag niveau)
- Overbelasten zonder vmbo-diploma
- Vertraagden: ongediplomeerde uitstroom vmbo met leerproblemen
- Overbelasten in het mbo 2-4
- Opstappers in mbo 2-4 met studiekeuzeproblematiek
- Afhakkers in mbo 2-4 met leerproblematiek

Vanuit de analyse van de VSCV-cijfers voegen we daar nog drie groepen (of aandachtspunten) aan toe:

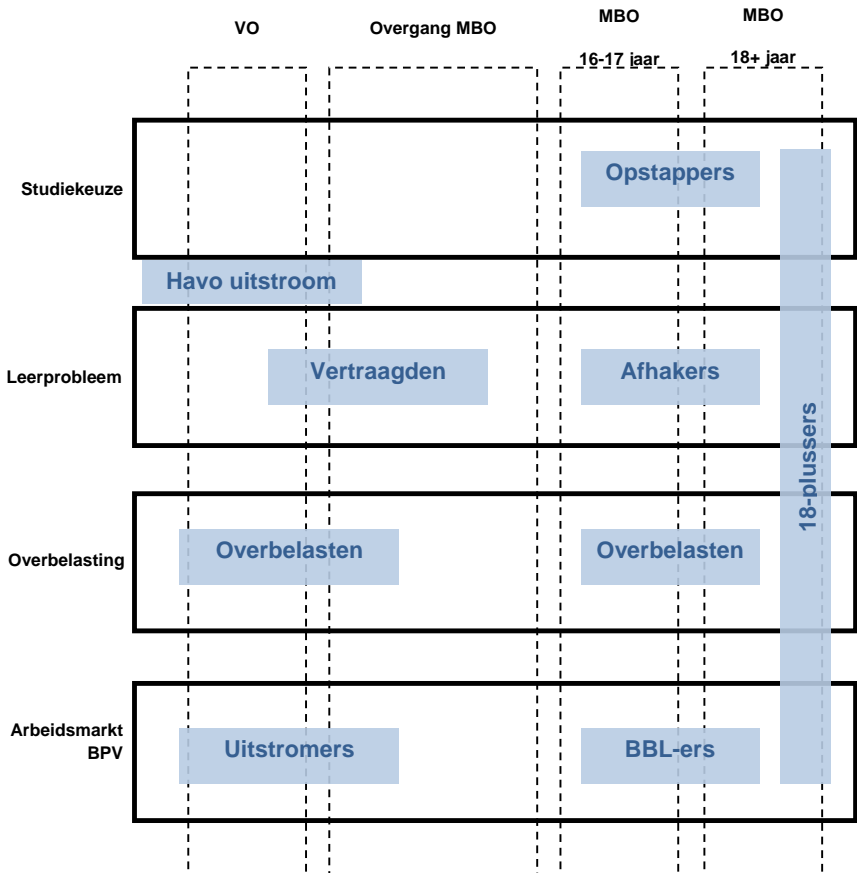
- Ongediplomeerde uitstroom havo
- Specifieke groep in mbo: BBL-deelnemers (BBL2-3)
- Specifieke groep in mbo: 18-plussers.

Naar de aard en omvang zijn de genoemde groepen niet gelijk. Er zijn verschillen in leeftijd, aard van de problematiek, schooltype en fase in de studieloopbaan. Ook het risico op VSV en de zwaarte van de achterliggende oorzaken verschillen. Zo is de ongediplomeerde uitstroom van de havo een aandachtspunt, maar is VSV in de bovenbouw van de havo voornamelijk geen omvangrijk probleem. Leerlingen op het Flex College behoren tot de groep met zware, meer-voudige problematiek en hoewel het aantal beperkt is, weegt hun problematiek zwaar mee omdat het om meer dan alleen potentiële VSV gaat: het risico op maatschappelijke uitval is bij deze leerlingen groot.

Zo zijn de groepen te onderscheiden naar hun soort achterliggende problematiek en de fase in hun schoolloopbaan. In het onderstaande schema maken we onderscheid tussen vier hoofd-problematieken, waarmee leerlingen of studenten te maken kunnen hebben. Het gaat om de volgende vier problematieken:

- Studiekeuze: problemen in de studiekeuze
- Leerprobleem: problemen in het leerproces
- Overbelasting: meervoudige, zware persoonlijke problematiek, inclusief leerproblemen
- Arbeidsmarkt/BPV: problemen in de beroepspraktijkvorming, zowel in de schoolcomponent (leerproces) als in de werkcomponent (bijv. vinden stageplaats of baan in BBL).

In de kolommen van het schema onderscheiden we fasen in de schoolloopbaan, waarmee we zowel verwijzen naar de verschillende schooltypen (en de overgang ertussen), als naar leeftijd van de deelnemers.

Toelichting op het schema:

- De ongediplomeerde havo-uitstroom staat gepositioneerd tussen de studiekeuze en leerproblemen omdat er vaak sprake is van mengeling van beide bij deze doelgroep.
- De overbelasten komen twee keer voor in het schema. De eerste groep (links) verwijst naar de doelgroep van het huidige Flex College, namelijk overbelasten uit het voortgezet onderwijs plus mbo niveau 1 (AKA). De tweede groep overbelasten (rechts) zijn de mbo-deelnemers op mbo niveau 2-4 met zware problematiek.
- De uitstromers (van met name praktijkonderwijs en vso) zijn geplaatst in de rij met arbeidsmarkt/bpv. Daarmee wordt verwezen naar het doel om hen via een gericht programma toe te leiden naar werk, al of niet met een mbo-diploma op niveau 1.
- De doelgroep 18-plus tenslotte vormt een aandachtspunt dat dwars door de vier probleemgebieden heen loopt. De 18-plussers vragen daarin extra aandacht vanwege de genoemde andere regelgeving en hoge VSV-percentages.

Het schema laat op vereenvoudigde wijze de samenhang zien tussen de probleemgroepen. In het volgende hoofdstuk benutten we het schema als een opstap voor de te nemen maatregelen in de nieuwe convenantperiode.

3.4 Maatregelen

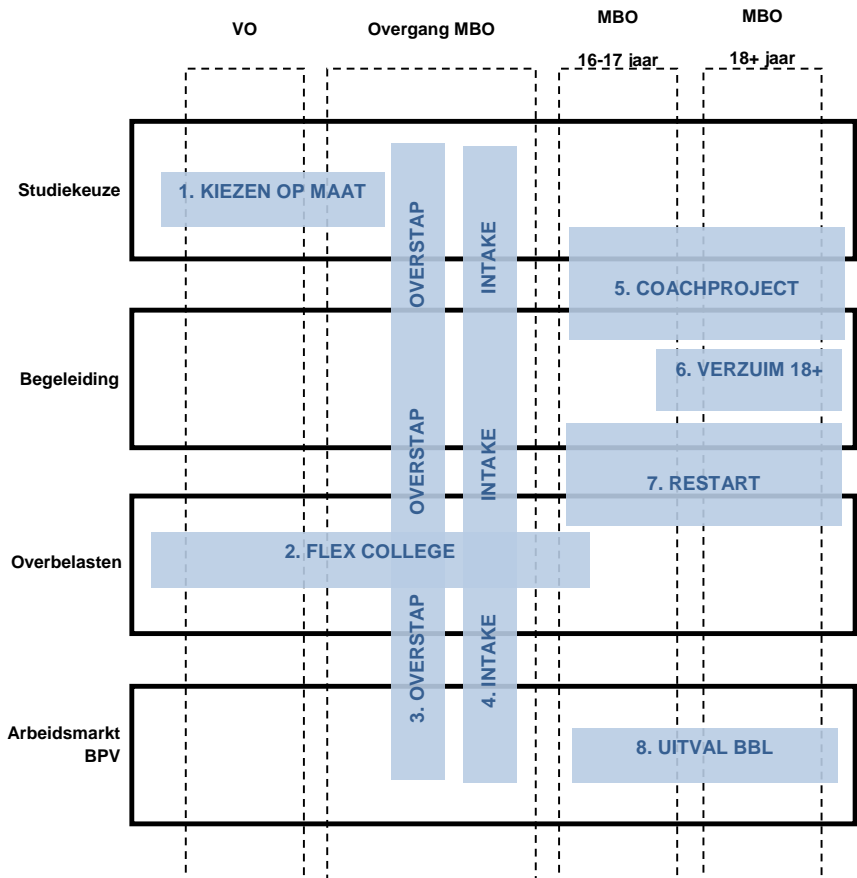
Niet alle hiervoor genoemde doelgroepen vragen evenveel aandacht. De aanpak verschilt bovendien sterk per soort probleem en fase in de schoolloopbaan. De gesignaleerde problemen zijn natuurlijk niet nieuw. In de regio Nijmegen wordt al vele jaren intensief gewerkt om VSV te voorkomen en VSV-ers adequaat op te kunnen vangen. Scholen werken daarin vaak en intensief samen. Uit de terugblik op de afgelopen jaren blijkt dat er voor de komende periode vooral behoefte is aan vernieuwing, uitbreiding en intensivering van de aanpak. Met vernieuwing wordt vooral gekeken naar andere, slimmere manieren om zaken aan te pakken. Zo is ROC Nijmegen begonnen de intake en begeleiding van studenten te verbeteren. Daarmee zijn inmiddels waardevolle ervaringen opgedaan, waarmee het mogelijk is om de werkwijze efficiënter te maken en effectief in de organisatie te implementeren. Ook binnen het Flex College wordt gewerkt aan innovatie van het aanbod en een vergelijkbaar traject wordt ingezet voor de aanpak van de studiekeuzeproblematiek in Kiezen op Maat.

Voor een ander deel gaat het ook om uitbreiding en intensivering. In de afgelopen jaren is in kleinschalige aanpakken gewerkt aan nieuwe vormen van begeleiding binnen het ROC (onder meer coachproject, restart). Deze aanpakken kunnen nu breed worden uitgerold. Waarbij het doelmatig implementeren een succesfactor op zich is: juist de vertaling van experiment naar brede aanpak is vaak een struikelblok.

De set van maatregelen voor de komende convenantperiode ziet er als volgt uit:

1. Kiezen op Maat: gezamenlijke inzet van vmbo en mbo om de studiekeuze van leerlingen te verbeteren en om een zwakke studiekeuze als risicofactor te signaleren bij de intake en begeleiding in het mbo.
2. Flex College: plusvoorziening voor overbelaste jongeren uit het VO en MBO (niveau 1), gezamenlijk VO/MBO.
3. De Overstap: monitoring en begeleiding van de overstap van leerlingen naar het mbo, zowel voor vmbo als (nieuw) voor havo en mbo., gezamenlijk VO/MBO.
4. Intake: intake en plaatsing van instromers op het mbo, inclusief overdracht van informatie van het vmbo (aanleverende school), verlengde intake, intake voor prioritaire doelgroepen en toewijzing van extra begeleiding (trajectbegeleiding). ROC Nijmegen.
5. Coachproject: mentoring van studenten met relatief lichte problematiek, met name rondom studiekeuze en leerproblemen (motivatie, houding). ROC Nijmegen.
6. Verzuim 18+: aanpak van verzuim van 18-plussers, in samenwerking met Jongerenloket (RMC). ROC Nijmegen.
7. Restart: aanvullend programma/begeleiding nabij de eigen opleiding voor studenten die met zwaardere leerproblemen (en persoonlijke problemen) kampen. ROC Nijmegen.
8. Uitval BBL: gerichte benadering van opleidingen/teams met hoge VSV-percentages, met name in de BBL (ook in de BOL). ROC Nijmegen.

In onderstaand schema zijn de acht maatregelen geplaatst. Het schema heeft dezelfde opbouw als het voorgaande met de doelgroepen.

Relatie tussen doelgroepen en maatregelen

We beschrijven kort hoe de eerder genoemde doelgroepen in de maatregelen aan bod komen.

- Uitstromers (laag niveau)
Voor de uitstromers (pro/vso) worden in het kader van de VSV-aanpak geen specifieke maatregelen genomen. De thematiek staat op de agenda voor Passend Onderwijs en komt ook terug in de herinrichting van mbo-niveau 1 binnen het ROC.
- Overbelasten zonder vmbo-diploma
Voor deze groep is het Flex College verantwoordelijk.
- Vertraagden: ongediplomeerde uitstroom vmbo met leerproblemen
Binnen de reguliere inzet van vmbo en mbo wordt gekeken naar mogelijkheden om de ongediplomeerde uitstroom te beperken en om via de entreeopleiding een instap in het mbo te

- kunnen bieden. Specifiek in het kader van de VSV-aanpak wordt voor deze (prioritaire) groep de intake aangescherpt en een passend plaatsings- en begeleidingsbeleid opgezet.
- Overbelasten in het mbo 2-4
In de tweedelijns zorg van het ROC wordt, naast reeds bestaande voorzieningen als het schoolmaatschappelijk werk, met name Restart uitgerold.
 - Opstappers in mbo 2-4 met studiekeuzeproblematiek
Via het gezamenlijke Kiezen op Maat gaan vmbo en mbo studiekeuzeproblemen proberen te voorkomen en vroegtijdig te signaleren (intake). Het coachproject is een vorm om problemen te tijdens de mbo-opleiding optreden te helpen oplossen.
 - Afhakers in mbo 2-4 met leerproblematiek
Naast algemene inspanningen om de begeleiding te versterken wordt in het kader van de VSV-aanpak specifiek gewerkt verzuimbesteding bij 18-plussers. Ook Restart heeft hier een belangrijke rol.
 - Ongediplomeerde uitstroom havo
De VSV-problematiek in de havo-bovenbouw wordt opgepakt in De Overstap voor wat betreft de doorstroom naar mbo en VAVO. Vanuit het Samenwerkingsverband VO-ROC wordt de ongediplomeerde uitstroom van havo gemonitord.
 - Specifieke groep in mbo: BBL-deelnemers (BBL2-3)
Uitval in de BBL is als specifieke maatregel benoemd.
 - Specifieke groep in mbo: 18-plussers
In vier van de maatregelen komt de doelgroep 18-plussers expliciet aan de orde.

Aanbevelingen voor uitwerking van de maatregelen

Op grond van de analyses is aangegeven welke maatregelen het beste aansluiten op de gesignaleerde problemen en risicogroepen. In de navolgende opsomming formuleren we welke doelen de maatregelen zouden moeten bereiken om daadwerkelijk een bijdrage aan het oplossen en voorkomen van de problemen te kunnen leveren. In de regionale probleemanalyse worden de doelen geformuleerd als een *set van aanbevelingen* voor de nadere uitwerking van de maatregelen door de convenantpartijen.

1. Kiezen op Maat

In het project Loopbaanleren zijn concrete doelen geformuleerd voor Kiezen op Maat, die een duidelijke bijdrage moeten leveren aan de betere studiekeuze van vmbo-leerlingen. We nemen de doelen uit het project hier over:

- Vergroting deelname vmbo-leerlingen aan KoM-activiteiten. Streven naar deelname van 80-90 procent bij de scholen in het kerngebied van het ROC, inclusief vmbo-t scholen. Tevens verbetering deelname (aanwezigheid, motivatie).
- Vergroting en verbetering aanbod van KoM-activiteiten in het mbo (ROC en AOC), deelname van alle opleidingsteams aan twee typen activiteiten.
- Structurele overdracht van informatie vmbo-mbo over studiekeuze (gericht op tijdige signalering zwakke studiekeuzes bij intake mbo).
- Loopbaanbegeleiding voor studenten met zwakke studiekeuze.

2. Flex College: plusvoorziening voor overbelaste jongeren uit het VO en MBO (niveau 1), gezamenlijk VO/MBO.

Uit de evaluatie van het Flex College komen enkele aandachts- en verbeterpunten naar voren, die we hier overnemen:

- Versterking van interne processen rondom dossiervorming en informatievoorziening.
- Verbetering uitstroomrendement bepaalde programma's (onder meer AKA, Eigenwijs). Vanuit het Flex College (en Samenwerkingsverband VO-ROC) is extra inzet nodig om de signalering en verwijzing van jongeren met multiproblematiek in havo en vwo te verbeteren, om zo een bijdrage te leveren aan enerzijds de passende opvang van deze groep en anderzijds de preventieve zorg in havo/vwo te versterken.

Mede vanuit het Flex College moet worden gewerkt aan een dekkend, opleidingsnabij aanbod voor overbelasten in het mbo niveau 2-4. Dit plusaanbod is nu deels voorzien in Restart en zou moeten worden verbreed.

3. De Overstap

De Overstap is de afgelopen jaren ontwikkeld en ingezet, maar zou moeten worden verbreed en verdiept:

- Verbreding met andere doelgroepen, namelijk de ongediplomeerde havo- en vwo-uitstroom (naar havo, vmbo, mbo, vavo) en de mbo-mbo-uitstromers.
- Onderzocht moet worden hoe de Overstap voor de doelgroep van 18-plussers ingezet kan worden wanneer die de school ongediplomeerd verlaten met als doel zich elders in te schrijven.
- Samenwerking en verbinding met het vergelijkbare programma in de regio Arnhem biedt extra mogelijkheden voor leerlingen uit het tussengebied tussen Arnhem en Nijmegen, die voor scholen uit beide subregio's kunnen kiezen.

4. Intake

ROC Nijmegen heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in een verbeterde intake. Daarvoor zijn instrumenten ontwikkeld (bijv. Begeleiding op maat), intakers getraind en ingezet en is het informatiesysteem verbeterd (Trajectplanner). Na de invoering van de intakemethodiek en de koppeling daaraan van extra begeleidingscapaciteit (Trajectbegeleiding) is het noodzakelijk om een verdiepings- en kwaliteitsslag te maken.

- De intake moet meer worden gericht op het signaleren en systematisch in kaart brengen van 'risicodeelnemers' voor het ROC. Daarvoor is het nodig dat tijdens de intake gericht aandacht wordt besteed aan specifieke doelgroepen (prioritaire groepen, met risico-kenmerken zoals ongediplomeerde instroom of jongeren met een beperking) en aan specifieke risicoprofielen (zwakke studiekeuze, gebroken schoolloopbaan). De risicoprofielen en prioritering moeten aansluiten op de grootste VSV-risico's (zie bijlage met doelgroepen).
- De intake moet meer, beter en slimmer gebruik (kunnen) maken van informatie die bij de aanleverende school aanwezig is. Daartoe moet overdracht verbeterd worden en het gebruik van de informatie bij de intake.
- Overwogen zou moeten worden om (delen van) de intake te centraliseren. Zo zou een centrale (verlengde) intake voor prioritaire groepen kunnen worden gehouden. De informatievoorziening kan worden gecentraliseerd. En de methodiek en werkwijze zou nog meer kunnen worden gestandaardiseerd.

5. Coachproject

Het Coachproject is een vorm van ondersteuning die het gat opvult tussen de normale studieloopbaanbegeleiding en de zwaardere vormen van ondersteuning in de tweedelij. De

aanpak is geschikt voor studenten die niet met een zware problematiek te maken hebben. Juist voor studenten die twijfelen over hun studiekeuze en dreigen uit te vallen, blijkt de coaching een goed instrument. Het ROC wil de coaching daarom breder gaan inzetten. Uit de evaluaties van het Coachproject komen enkele aandachtspunten naar voren:

- De samenwerking van de (vrijwillige) coaches met de professionals in de school kan op onderdelen beter.
- Een kwart van de door een coach begeleide studenten valt uit en wordt VSV-er. De uitval vindt vooral plaats in de zomerperiode wanneer ook de coaching tijdelijk stopt. Dat kwetsbare punt moet worden aangepast.
- Gezien de relatief lichtere problematiek van de doelgroep van het Coachproject zou het uitvalpercentage lager moeten kunnen liggen (nu 18% gedurende het schooljaar en 24% na de zomer).
- Het Coachproject bereikt nu relatief weinig studenten op niveau 4, terwijl daar wel een fors deel van de relatief lichtere problematiek zit.

6. Verzuim 18+

Verzuim van 18-plussers is een specifiek aandachtspunt, omdat voor hen de follow-up door leerplicht niet mogelijk is. Uit het onderzoek komt naar voren dat verzuim voor een fors deel ernstige problemen en uitvalrisico's signaleert, maar voor een ander deel ook niet direct tot uitval leidt. Gezien de achtergronden van het verzuim en de kans op voortijdig schoolverlaten is de verzuimaanpak een belangrijk instrument in begeleidingsstructuur als geheel. Aandachtspunten zijn:

- Systematische registratie en melding van verzuim van 18-plussers.
- Verbinding van tweedelijns begeleiding met verzuimaanpak, zodat direct een onderscheid gemaakt kan worden tussen de achtergronden van het verzuim (lichte/zware problematiek) en een passende respons kan worden geboden.
- Afspraken met Jongerenloket (RMC-functie) over de opvolging van verzuimmeldingen (kwalitatief onderscheid maken, zodat opvolging door RMC functioneel aansluit op wat ROC zelf doet).
- Ontwikkeling van preventief verzuimbeleid door vroegsignalering en interventie.

7. Restart

Restart is als pilot uitgevoerd bij een aantal opleidingen binnen het ROC en heeft een aantal duidelijk voordelen, met name het bereik onder de beoogde doelgroepen (deels multi-problematiek, deels studieproblematiek). Een ander voordeel is dat Restart nabij de opleiding kan worden uitgevoerd, zodat het team betrokken blijft en de student in de eigen omgeving onderwijs kan volgen. Gezien de doelgroepen in Restart relatief succesvol in het binnen de opleiding houden van studenten, maar uit de evaluatie blijkt dat er meer nodig is om de student ook op langere termijn voor uitval te behoeden. Aandachtspunten zijn daarom:

- Breed uitrollen van Restart binnen het ROC, zodat in eerste instantie de meest kwetsbare opleidingen (met veel VSV) gedekt zijn en in tweede instantie Restart overall ingezet kan worden waar het nodig is.
- Verbeteren van de verbinding tussen Restart en andere ondersteuningsvormen, zodat studenten 'overgedragen' kunnen worden wanneer dit mogelijk of noodzakelijk is (op/afschalen).
- Ontwikkeling van een vorm van opvolging van Restart, zodat jongeren na een intensieve ondersteuningsperiode later niet alsnog uitvallen.

8. Uitval BBL

De meeste genoemde maatregelen raken ook de studenten in de BBL. Dat geldt voor intake, verzuim, Restart en coaching. Voor de BBL gelden echter een aantal specifieke risico's die te maken hebben met het feit dat de studenten ook een baan hebben. Het blijkt dat vooral op niveau 2 de BBL veel uitval kent. Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen, die elk een eigen aanpak vergen:

- Groenpluk (het 'wegplukken' van ongediplomeerde studenten uit de opleiding door bedrijven) moet worden tegengegaan door afspraken met bedrijven en branche/koepelorganisaties.
- Door de economische situatie vinden veel studenten geen baan of raken zij hun baan kwijt. Partijen in de regio moeten afspraken maken hoe zij deze problematiek willen voorkomen en oplossen. Per branche kunnen daarvoor (verschillende) actieprogramma's worden opgesteld.
- Jongeren starten in een BBL-opleiding bij een bedrijf en beschikken dan nog niet over voldoende werknemersvaardigheden, of zij hebben vanuit een verkeerde verwachting gekozen. De intake voor jonge BBL-ers moet worden vervroegd (voor de zomer), zodat tijdig kan worden gesignaleerd en ingegrepen.
- De begeleiding vanuit de school is vaak onvoldoende om problemen tijdig te signaleren en te voorkomen. Het aantal en de frequentie van de stagebedrijfsbezoeken zouden hoger moeten worden. In Nederland en Duitsland zijn succesvolle experimenten gedaan met begeleiding vanuit school via internet en sociale media (mail, blogs, facebook). De kwaliteit van deze vormen blijkt hoog, met name in de vroege signalering van problemen.

Bijlage 1 – Uitvalredenen ROC Nijmegen in detail

Overzicht B.1 – Uitvalredenen ROC Nijmegen 2010-2011

Uitvalreden	Aantal	%
Persoonsgebonden (geen invloed instelling)	307	(13%)
Gezondheid	103	4,3
Niet serieus begonnen	76	3,2
Verhuizing / (R)emigratie	42	1,7
Werk vanwege financiën	30	1,2
Wangedrag / verwijderd	16	0,7
Bereikbaarheid	14	0,6
Zwangerschap	12	0,5
Detentie / justitie	11	0,5
Opdrachtgever	2	0,1
Geen verblijfsvergunning	1	0,0
Persoonsgebonden (mogelijke maatregelen opvang door instelling)	1.015	(42%)
Te weinig resultaat	667	27,7
Te weinig aanwezig	177	7,3
Problemen in privésfeer	69	2,9
Verplichtingen niet nagekomen	53	2,2
Andere bezigheden	23	1,0
Onvoldoende resultaat bpv	19	0,8
Beheersing Nederlands	4	0,2
Kinderopvang	3	0,1
Instellingsgebonden	317	(13%)
Inhoud	191	7,9
Niveau te hoog	86	3,6
Niveau te laag	11	0,5
Kwaliteit van het onderwijs	11	0,5
Organisatie en communicatie	5	0,2
Sfeer / onderlinge omgang	5	0,2
Begeleiding	3	0,1
Locatie / faciliteiten	2	0,1
Gehanteerde werkvormen	1	0,0
MBO buiten ROC -geen aanbod	1	0,0
Studie buiten het ROC - HBO	1	0,0
Studie- en beroepskeuzegebonden	153	(6%)
Verkeerd beeld	146	6,1
Verkeerde/te weinig informatie	6	0,2
Problemen intake	1	0,0
Arbeidsmarkt- en (externe) gebonden	342	(14%)
Ontslag BBL	142	5,9
Werk aantrekkelijker	72	3,0
Geen arbeidscontract BBL	51	2,1
Ander werk (BBL)	39	1,6
Combinatie studie-werk	26	1,1
Groenpluk	5	0,2
Slechte bpv-plaats	4	0,2
Accreditatie BPV BOL	3	0,1
Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald	-	
Onbekend	93	(4%)
Geen uitval	184	(8%)
Definitieve uitstroomkeuze	85	3,5
Extraneus	75	3,1
Verandering leerweg	18	0,7
Andere route (Edu)	6	0,2
Totaal	n = 2.411	100%

Bron – MIS ROC Nijmegen

Bijlage 2 – Werkdocument Werkgroep Samenhang

Naar een samenhangende aanpak zorgleerlingen en preventie VSV

19 februari 2012

Analyse en visieontwikkeling

Werkgroep Samenhang

In de werkgroep Samenhang zijn de gemeente Nijmegen, ROC Nijmegen, AOC Helicon Nijmegen, het Samenwerkingsverband VO-ROC, het REA College en KBA Nijmegen vertegenwoordigd. De werkgroep heeft tot doel om een samenhangend overzicht te maken van de (gewenste) aanpak in het onderwijs voor zorgleerlingen (12-23 jaar), gericht op preventie van voortijdig schoolverlaten. De werkgroep is geïnitieerd door de Taskforce VSV.

In deze notitie wordt de opbrengst van de werkgroep weergegeven: een overzicht van de problematiek (zorg en uitval) en een eerste aanzet voor het passende antwoord daarop van de gezamenlijke partijen. De werkgroep werkt het overzicht en de antwoorden verder uit tot een advies of discussienota, die aangeboden wordt aan de verantwoordelijke besturen.

Het doel van de werkgroep is om een samenhangende aanpak van de VSV-problematiek te schetsen en om daarin de relevante partijen op één gezamenlijke lijn te brengen.

Onderzoek

KBA voert onderzoek uit bij het ROC, Jongerenloket, Flex College en het REA College naar de aard en omvang van de 'zorg- en uitvalproblematiek'. Dit voorjaar wordt een dergelijk onderzoek ook in het voortgezet onderwijs uitgevoerd. Daarmee komen gegevens beschikbaar over specifieke problemen en doelgroepen in het onderwijs (en over effecten van de aanpak). In de loop van februari komen de gegevens over ROC Nijmegen en het Jongerenloket beschikbaar. Gegevens over het Flex College en REA College zijn al beschikbaar. Met de uitkomsten van het onderzoek maakt wordt de schets van de gewenste aanpak verder aangevuld en onderbouwd met feitelijke gegevens.

De doelgroepenbenadering

De werkwijze die werkgroep hanteert gaat uit van de vraag: *wat doen we voor welke doelgroep?*

Grofweg komt het er op neer dat wordt gekeken wat de relevante doelgroepen zijn, op basis van hun probleemprofiel, en vervolgens wat er voor die groepen gedaan moet worden om hen succesvol door het onderwijs (naar werk of vervolgonderwijs) te helpen.

In het onderwijsbeleid vormt de startkwalificatie een belangrijk ijkpunt. Jongeren die geen startkwalificatie behalen, zijn voortijdig schoolverlater. De startkwalificatie vormt een drempel, die een tweedeling markeert in de zorg- en uitvalproblematiek:

- Er is de problematiek van jongeren die – om uiteenlopende redenen - niet kunnen instromen op mbo niveau 2 of hoger. Deze groep bevindt zich nog onder het startkwalificatieniveau en is te vinden in (delen van) het vmbo, praktijkonderwijs, vso en mbo niveau 1.
- Daarnaast is er de problematiek van jongeren die wel instromen op mbo-niveau 2-4, maar die daar vervolgens in problemen raken.

Ontwikkelingen

Voor een doelgroepenbenadering is het van belang het benoemen van doelgroepen in een (school)loopbaanperspectief te plaatsen. Het volstaat niet om te bepalen waar een doelgroep gevonden kan worden, het is ook nodig om te kijken waar de doelgroep vandaan komt en waar hij heen gaat. Zo ontstaat beter zicht op leerlingenstromen en de samenhang tussen de problematiek van bijvoorbeeld vmbo en mbo of vso en vo.

Het benoemen van doelgroepen en voor hen passende aanpakken speelt zich af tegen ingrijpende veranderingen, die zich op dit moment voltrekken of aandienen. De belangrijkste zijn de invoering van Passend Onderwijs, het Actieplan MBO Focus op vakmanschap en de Wet Werken naar Vermogen. Daarnaast speelt op dit moment ook de transitie van de jeugdzorg naar gemeenten en zijn er forse bezuinigingen aangekondigd. In de doelgroepenanalyse wordt gekeken wat de (kwantitatieve en kwalitatieve) gevolgen zijn van deze ontwikkelingen.

Doelgroep niet-toelaatbaar op mbo-niveau 2-4

In het actieplan Focus op vakmanschap is voorzien dat de drempelloze instroom op mbo-niveau 2 en hoger verdwijnt. Jongeren die niet direct toelaatbaar zijn op niveau 2 of hoger zijn in de nieuwe aanpak aangewezen op de entreeopleiding. Deze entreeopleiding is bedoeld om de studenten voor te bereiden op instroom in mbo-niveau 2.

Er zijn drie typen leerlingen, afkomstig uit het voortgezet (speciaal) onderwijs, die niet kunnen instromen op mbo-niveau 2:

1. Jongeren, die in principe in staat zijn om een startkwalificatie te behalen, die met (alleen) studiegerelateerde problemen kampen. Dit is in omvang de grootste groep.
2. Jongeren, die in principe in staat zijn om een startkwalificatie te behalen, maar te maken hebben met gedrags- of persoonlijke problematiek. Deze groep wordt de overbelasten genoemd.
3. Jongeren, die zeer waarschijnlijk niet in staat zijn om een startkwalificatie te behalen, vanwege beperkte capaciteiten. Voor deze groep is een startkwalificatie niet het doel.

In de bijlage is een uitvoerige beschrijving van de drie typen opgenomen.

Het rendement van de entreeopleiding wordt afgemeten aan de gerealiseerde doorstroom naar mbo-niveau 2. In principe is de entreeopleiding niet bedoeld voor studenten die niet in staat zijn de entree op mbo-niveau 2 te behalen. Jongeren die niet over de vereisten cognitieve capaciteiten beschikken en jongeren die met zware problemen kampen, zijn daarom aangewezen op een alternatief.

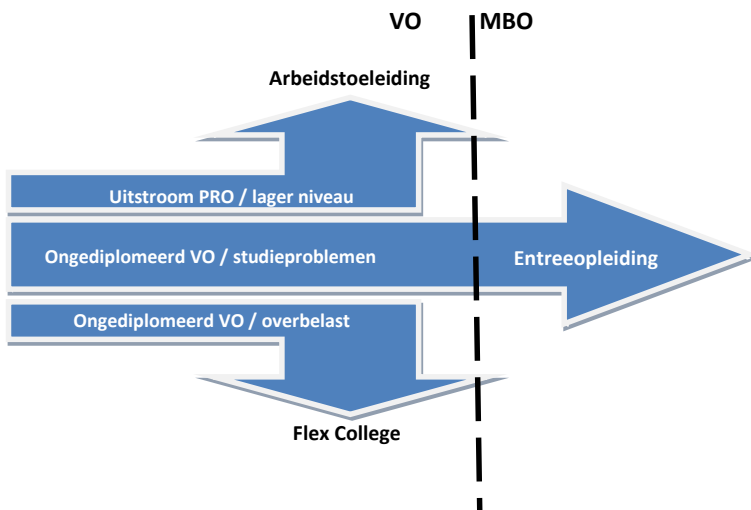
Voor de eerste groep gaat het om toeleiding naar werk. Jongeren met een laag cognitief vermogen worden in de regio Nijmegen al vroegtijdig gediagnosticeerd (uiterlijk bij de overgang PO-VO). Het merendeel van deze groep is afkomstig uit het praktijkonderwijs (PRO). Daarnaast zijn er kleinere aantallen in het voortgezet speciaal onderwijs en vmbo-lwoo. Toeleiding naar werk kan op verschillende manieren vorm worden gegeven: rechtstreeks vanuit het PRO, vanuit een werkschool, via een mbo-niveau 1 opleiding. De laatste jaren is er veel doorstroom ontstaan vanuit het PRO naar mbo-niveau 1, omdat ouders en leerlingen kiezen voor een landelijk erkend mbo-diploma.

De tweede groep, de overbelasten, hebben wel de potentie om tenminste een startkwalificatie te behalen, maar zijn daar door stapeling van problemen niet toe in staat. In de huidige situatie worden deze leerlingen opgevangen in het Flex College, waar zij ofwel een diploma halen dat het recht op doorstroom geeft, ofwel al eerder terugkeren naar het regulier onderwijs. Ook voor

deze leerlingen geldt, dat zij meestal al vroegtijdig in het voortgezet onderwijs worden gesigna-
leerd en verwezen. Instroom in de entreeopleiding ligt niet voor de hand gezien de omvang van
de problemen.

De entreeopleiding bedient vooral de groep ongediplomeerde uitstroom uit het vmbo, die te
maken heeft met studiegerelateerde problemen. Het gaat dan onder meer om studieachter-
standen (met name taal en rekenen), leervaardigheden en leerhouding.

In schema ziet de kaart voor de groepen niet direct toelaatbaar op mbo-niveau 2 of hoger er als
volgt uit:

In het schema is een grenslijn getrokken tussen voortgezet onderwijs en mbo. Die lijn geeft aan
waar de primaire verantwoordelijkheid ligt: voor de entreeopleiding bij het mbo, voor de beide
andere stromen bij het voortgezet onderwijs, inclusief voortgezet speciaal onderwijs en praktijk-
onderwijs.

Om de entreeopleiding optimaal te laten functioneren is het mbo afhankelijk van het vooraf-
gaande onderwijs: door de ongediplomeerde uitstroom zo laag mogelijk te houden en door de
twee 'kansarme' groepen af te buigen naar een alternatieve route. Het voortgezet onderwijs
heeft daarbij steun van het mbo nodig: bij de arbeidstoeleiding en in het Flex College. Het gaat
daarbij om deskundigheid en om de mogelijkheid om te diplomeren op mbo-niveau 1 (huidige
AKA).

Doelgroep deelnemers mbo-niveau 2-4

Het grootste volume van voortijdig schoolverlaters ontstaat op mbo-niveau 2-4. Ook hier gaat het om ruwweg drie typen, die zijn te onderscheiden naar de aard van hun problemen:

1. Jongeren die te maken hebben met problemen op persoonlijk en sociaal vlak. Ook hier spreken we wel van 'overbelasten', maar de mate waarin de problemen de studie verstoren varieert.
2. Jongeren die te maken hebben met keuzeproblemen. Zij slagen er niet in een voor hen passende opleiding te kiezen in het mbo en lopen een grote kans voortijdig af te haken.
3. Jongeren die te maken hebben met allerlei (andere) studiegerelateerde problemen. Veelal gaat het om achterstanden in taal en rekenen, verkeerde niveaukeuze en problemen in de studiehouding of studievaardigheden.

Primair gaat het bij deze studenten om een verantwoordelijkheid van het mbo zelf. Dat geldt met name voor de groep met studiegerelateerde problemen. Voor oplossingen is het mbo echter ook afhankelijk van andere partijen.

De studie- en beroepskeuzeproblematiek is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van het voortgezet onderwijs en het mbo. De oplossing ligt in betere vormen van loopbaanleren, betere overdracht van vmbo naar mbo, aandacht voor de keuze in het vmbo-t en aandacht voor de afstroom van het havo. Binnen het mbo zelf spelen onder meer de instroom in domeinen en de interne switchmogelijkheden een rol.

Voor de studenten met persoonlijke problemen heeft het mbo een eigen zorgstructuur, waarin studenten extra begeleiding en ondersteuning geboden kan worden. Voor de complexere problemen, die grotendeels ook buiten de school liggen, heeft het mbo echter onvoldoende deskundigheid en capaciteit in huis. De oplossing moet komen uit samenwerking met de (jeugd)hulpverlening: door individueel een passend onderwijs- en zorgarrangement te bieden, kunnen deze studenten alsnog in staat worden gesteld een diploma te behalen.

Doelgroep niet-schoolgaand 18-27 jaar

Behalve de jaarlijks nieuwe voortijdig schoolverlaters is er ook een aanzienlijke groep zogenaamde oude voortijdig schoolverlaters: jongeren zonder startkwalificatie, die al of niet een betaalde baan hebben. Onder de nieuwe Wet Werken naar Vermogen krijgt de gemeente de verantwoordelijkheid over deze groep, voor zover niet aan het werk in een betaalde baan.

Op dit moment zijn de meeste van deze jongeren terug te vinden bij het Jongerenloket. Tot 23 jaar vallen zij onder de aandacht van het RMC (onderdeel Jongerenloket).

Overzicht doelgroepen

Niet toelaatbaar op mbo 2-4	Deelnemers mbo 2-4
Uitstromers (lager niveau)	Opstappers (keuzeproblemen)
Overbelasten	Overbelasten
Vertraagden (studieproblemen)	Afhakers (studieproblemen)

Elk van de groepen wordt hierna besproken. Achtereenvolgens wordt daarbij gekeken naar de kenmerken van de groep (omschrijving), de vindplaatsen, de omvang, de gevolgen van de ontwikkelingen voor de groep en de richting van de gewenste aanpak.

Uitstromers	
Omschrijving	Jongeren voor wie het startkwalificatieniveau , vanwege beperkte cognitieve vermogens, te hoog ligt (niet-kunners).
Vindplaatsen	Praktijkonderwijs, VSO, VMBO-LWOO (enkele leerlingen), MBO niveau 1. In het VO wordt deze groep al op jonge leeftijd (12 jr) gedetermineerd en naar een passende vorm van onderwijs verwezen. In het MBO betreft het veelal ongediplomeerde uitstroom uit het VMBO.
Omvang	Niet alle leerlingen op de genoemde vindplaatsen behoren tot deze groep. Voorlopige schatting van aantallen: PRO (500), VSO (700), MBO 1 (200) plus enkele leerlingen in VMBO-LWOO en MBO 2.
Ontwikkeling	De omvang van deze groep is relatief stabiel en zal ook onder invloed van de ontwikkelingen niet veranderen. Wel treedt er verandering op in de verwijzing naar VSO, mogelijk neemt het aantal in het VMBO toe en in het VSO af. Daarnaast zal de doorstroom van PRO en VSO naar MBO 2-4 veranderen door het verdwijnen van de drempelloze instroom. Een groter deel zal zich melden op MBO1 (entreeopleiding).
Aanpak	Voor deze groep is in de huidige en toekomstige opzet een (al of niet kwalificerend) traject naar de arbeidsmarkt de oplossing. Individuele gevallen kunnen proberen op te stromen naar MBO 2 via de entreeopleiding, maar het merendeel is aangewezen op arbeidsmarkt toeleiding. De huidige assistent-kwalificaties spelen daarin een rol. In de opzet van de entreeopleiding is voorzien in het afbuigen van deze groep via een bindend studieadvies na vier maanden. Beter is het om de route naar de arbeidsmarkt al eerder in te zetten (in het PRO/VSO of VMBO). Het concept van de Werkschool heeft die functie. Een mogelijk is ook om een AKA te laten uitvoeren bij/binnen het PRO. Hoewel het dus mogelijk is om deze groep na vier maanden in de entreeopleiding 'af te buigen', is het beter instroom in de entreeopleiding voor te zijn met een passend traject in het voorliggende onderwijs. De vroege determinatie in het VO maakt het mogelijk deze groep al snel in een passend traject te plaatsen.
Eigenaar	Primair: praktijkonderwijs en voor zover het hun leerlingen betreft ook het voortgezet speciaal onderwijs en het vmbo. Voor een deel is deze doelgroep in staat een diploma te behalen op mbo-niveau 1. Voor deze optie is samenwerking met het mbo nodig (AKA). Naast onderwijs: bedrijven, gemeente (WWNV) en sociale werkvoorziening.

Overbelasten

Omschrijving	Overbelasten zijn jongeren die te maken hebben met meervoudige, complexe en zware problematiek. De groep is omschreven in het WRR-rapport Vertrouwen in de school. Het zijn jongeren die in principe het vermogen hebben om een startkwalificatie te behalen, maar daar door de problemen niet aan toe komen. Onderwijs is een hoofddoelstelling voor deze groep, maar daarnaast is er sprake van een zware zorg/hulpcomponent. Het zijn jongeren met gedragsproblematiek, stoornissen, persoonlijke problematiek, vaak gecombineerd met problemen op school.
Vindplaatsen	Flex College, VMBO-LWOO, VSO (cluster 3-4), thuiszitters, GGZ. In het VO functioneert de signalering en verwijzing via de ZAT's en zorgcoördinatoren over het algemeen goed. Overbelasten worden verwezen naar het Flex College of naar passend aanbod in het VSO.
Omvang	Nog te bepalen.
Ontwikkeling	Net als de Uitstromers gaat het hier om een in omvang relatief stabiele groep. De zogenaamde plusvoorziening (nu nog apart geld, straks opgenomen in de convenantgelden) is met name bedoeld voor deze groep. Daarin lijkt vooralsnog niets te veranderen. Voor zover het gaat om jongeren die nu in het VSO geplaatst worden, zal door Passend Onderwijs een groter aantal van hen in het reguliere VO terecht komen.
Aanpak	Het aanbod wordt gekenmerkt door de combinatie van onderwijs met zorg. De problematiek vraagt om sterk aangepast onderwijs (setting, duur, tempo, benadering) en intensieve ondersteuning, mogelijk ook buiten de school. Hoewel het startkwalificatieniveau in principe bereikbaar is, staan de kortere termijn doelen voorop en ligt kwalificering op lager niveau (VMBO, MBO 1) voor de hand. Wanneer de problematiek vermindert (of beter handelbaar wordt) is terugplaatsing in een regulier onderwijstraject mogelijk. Vanwege bekostigingsredenen lijkt het raadzaam deze groep ook formeel binnen het VO te houden en voor de diplomering (AKA) samen te werken met het mbo .
Eigenaar	Primair: voortgezet (speciaal) onderwijs. Samenwerkingsverband VO-ROC (Flex College). Daarnaast: (jeugd)hulpverlening, maatschappelijk werk, gemeente, bedrijfsleven.

Vertraagden

Omschrijving	Jongeren die in principe instaat zijn om een startkwalificatie te behalen, maar die te maken hebben met studiegerelateerde problemen. Veelal gaat het om achterstanden (taal, rekenen). Het kan ook gaan om gebrekkige studievaardigheden of studiehouding. Deze jongeren behalen geen diploma VO.
Vindplaatsen	VMBO, MBO 1, Flex College Rebound, Havo
Omvang	Nog te bepalen.
Ontwikkeling	Deze groep zal naar verwachting in omvang toenemen de komende jaren. Het optrekken van de examenniveaus in het VO zal tot meer ongediplomeerde uitstroom leiden. Het invoeren van drempelininstroom op MBO 2-4 leidt tot beperking van de instroommogelijkheden. De ongediplomeerde uitstroom uit de havo is sterk gestegen en zal mogelijk toenemen.
Aanpak	<p>De entreeopleidingen zijn specifiek voor deze doelgroep bedoeld: met een extra jaar onderwijs en ondersteuning moet de groep in staat zijn te voldoen aan de toelatingseisen voor MBO 2 (entreetoets). Voor het succes van de entreeopleiding is het van belang om de andere doelgroepen een ander traject aan te bieden, zodat de entreeopleiding zich specifiek op studieproblemen kan richten.</p> <p>Binnen het VO moet gekeken worden naar oplossingen om het diplomarendement hoog te houden (verlengde schoolduur). Op dit moment speelt de VAVO al een belangrijke rol: veel ongediplomeerden uit het VO stromen door naar het VAVO. Die stroom zal groeien; reden om vanuit VO en MBO gezamenlijk te kijken naar tweede kans trajecten.</p> <p>Een specifiek aandachtspunt, ook in de nieuwe convenantafspraken, is de doorstroom/uitval vmbo-t/havo/mbo.</p> <p>Voor deze groep is ook de rol van het VAVO van belang, omdat het VAVO als alternatief voor de entreeopleiding kan gelden (voor vmbo-t).</p>
Eigenaar	<p>Primair: mbo.</p> <p>Taak van het VO is om de ongediplomeerde uitstroom en daarmee de instroom in de entreeopleiding te minimaliseren.</p>

Opstappers

Omschrijving	Jongeren in het MBO op niveau 2-4, die uitvallen vanwege studie- en beroepskeuzeproblemen. Zij kunnen niet de opleiding vinden die zij wensen, kiezen verkeerd, kunnen niet tussentijds van opleiding veranderen of weten helemaal niet welke richting ze op willen. Hoewel zij niet te maken hebben met specifieke studieproblemen zijn hun studieresultaten slecht. Voor deze groep trekt het alternatief van betaald werk. Deels vastgelopen in het onderwijs, deels aangetrokken door de arbeidsmarkt stappen zij op en verlaten het onderwijs.
Vindplaatsen	MBO 2-4, instroom vanuit VMBO-T, Havo, HBO
Omvang	Nog te bepalen.
Ontwikkeling	De keuze problematiek vormt op dit moment de belangrijkste oorzaak van voortijdig schoolverlaten. Hoewel er gerichte projecten en programma's zijn om jongeren beter voor te bereiden op de studie- en beroepskeuze lijkt het probleem niet af te nemen. Belangrijke aandachtspunten zijn de doorstroom VMBO-T/MBO en havo/MBO.
Aanpak	De aanpak vraagt gezamenlijke inspanning van partijen, omdat het probleem een langdurig kenmerk is van de jongeren en hun schoolloopbaan. Speciale aandacht is nodig voor de VMBO-T en AVO-leerlingen en hun route richting beroepsonderwijs (MBO, HBO). De rol en positie van het VMBO-T is in dit verband onvoldoende duidelijk (voor leerlingen en ouders). Het bedrijfsleven moet een grotere rol krijgen/nemen in het helpen van jonge mensen in hun keuzeproces. Ook voor jongeren die kiezen voor werk moeten er opleidingsmogelijkheden komen. De invoering van domeinen in het MBO kan de problematiek mogelijk verminderen. Aandacht in de overdracht VMBO-MBO voor studiekeuzeproblemen als risicofactor.
Eigenaar	Primair: mbo. In het VO extra aandacht voor de leerlingen in vmbo-t.

Zwaar belasten / overbelasten

Omschrijving	Deze groep is de tegenhanger van de Overbelasten met in wezen dezelfde kenmerken, maar een hoger onderwijsniveau. Ook hier gaat het om complexe, meervoudige en zware problematiek. Niet alle jongeren uit deze groep vallen uit, maar zij lopen wel grote risico's.
Vindplaatsen	MBO 2-4, daarbinnen concentraties bij specifieke opleidingen (ICT, Helpende, Administratie); leeftijd 18 jaar en ouder.
Omvang	Nog te bepalen.
Ontwikkeling	Relatief stabiel in omvang, maar op dit moment nog erg slecht in beeld. Door de verkorting van de opleidingsduur (MBO 4) en het verminderen van de BPV in het eerste jaar kan de problematiek zich verergeren.
Aanpak	Vaak zijn de problemen van de jongeren langdurig. Dat betekent dat bij de intake in het MBO er al signaleerd kan worden. De overdracht vanuit het aanleverende onderwijs moet op orde zijn. Er is noodzaak voor een omvattende regionale aanpak. Eerdere pogingen daartoe waren niet succesvol. Dat moet nu wel. Op plekken in het MBO waar concentraties optreden kan een aangepast programma met intensievere zorg ontwikkeld worden. Voor het overige gaat het altijd om individuen die met problemen kampen. Voor hen zijn arrangementen van opleiding en zorg nodig. Het MBO kan de specifieke zorg maar tot op zekere hoogte bieden. Met de gemeente (jeugdzorg, GGZ) zijn afspraken nodig om de arrangementen concreet in te vullen. Door meer differentiatie in het onderwijs (didactiek, pedagogiek, organisatie) kan een deel van de problemen opgevangen worden. De signalering is nu onvoldoende. Het vermogen om te signaleren bij de professionals moet worden vergroot. De doelgroep kan proactief worden opgezocht en benaderd, om geruisloze uitval of zorgontwikking te voorkomen.
Eigenaar	Primair: mbo. Voor individuele onderwijs/zorgarrangementen: hulpaanbieders en gemeente. Voor overgang naar werk: gemeente (WWNV).

Afhakers

Omschrijving	Jongeren met studiegerelateerde problemen: achterstanden (taal, rekenen, specifieke vakken), studievaardigheden, studiehouding/motivatie, te hoog gekozen opleidingsniveau. Tot deze groep rekenen we ook de BBL-studenten die vanwege BPV-gerelateerde problemen in moeilijkheden komen.
Vindplaatsen	MBO 2-4; doorstroom vanuit VMBO-Kader naar MBO 3: leerlingen die tussen Basis- en Kaderniveau inzaten en moeite hebben met het niveau in het MBO. VMBO, havo (minder vaak uitval, vaker studievertraging)
Omvang	Nog te bepalen.
Ontwikkeling	Deze groep dreigt groter te worden door veel van de aangekondigde maatregelen in het MBO-Actieplan en de meer algemene niveauverhoging in het MBO (invoering referentieniveaus, centraal examen). Ook de studieduurverkorting in het MBO 4 kan tot groei van deze groep leiden. Door de effecten van Passend Onderwijs en de opvoering van de exameneisen in het VO bestaat het risico dat de instroom in het MBO vaker met studiegerelateerde problemen te maken heeft. Het uitvalrisico (studievertraging, afstroom, ongediplomeerde uitstroom) in het VO neemt toe door hogere exameneisen.
Aanpak	Primair is de aanpak van studiegerelateerde problemen in het VO en MBO een zaak van de scholen zelf. Ook hier geldt dat de samenwerking tussen VO (met name VMBO) en MBO kan helpen om problemen vroeger te signaleren en aan te pakken. Daarmee wordt de druk op de MBO-opleidingen verlaagd.
Eigenaar	Primair: mbo.

